

EGYENLŐSÉG

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
Budapest, V., Józseftér 10,
hová minden küldemény
intézendő.

Zsidó felekezeti és társadalmi hetilap.

SZERKESZTI:
SZABOLCSI MIKSA.

Előfizetési feltételek:
Egész évre házhoz küldve... 8 frt
Fél évre..... 4 „
Negyedévre..... 2 „
Az »IFJUSÁG«-gal együtt
évente két forinttal drágább.

MEGJELENIK MINDEN VASÁRNAP.

Tartalom:

Tanuságtétel: Irta: Gerő Ödön. — A sajtó szégyene. Irta: Soltész Adolf dr. — Dreyfus. Irta: Timár Szaniszló. — Sorompóba a magyarsáért. Irta: Lázár Béla dr. A hatodik. Ismerteti: H. S. — Kölcsonők az orsz. izr. iskolaalaphól. — A pesti chevra kadisa. — Képek a zsidók történetéből (XI. Don Abravanel Izsák.) — Pályázatok. — Hirdetések.
A mellékleten: Az ember lázadása. (Költemény). Irta: Palágyi Lajos. — A király rendelte. Irta: Szabolcsi Miksa. — Bucsú. Kifosztva (Manuello versei) Fordította: Kiss Arnold. — Egy vallás két vallás (Eredeti regény).

Naptár:

Vasárnap (1897. november 21.) 5658. Marchesvan hó 26-ika. Hétfő 27-ike. Kedd 28-ika. Szerda 29-ike. Erev-rós hódes. Délben: Jom-kipur-koton-istentisztelete. Csütörtök 30-ika. Rós-chódes első napja.
Péntek: Kiszlév hó elseje. Rós-chódes második napja. Szombat 3-ika. Hetiszidra: Tóldosz. (Mózes I. könyve 19. fejezetétől a 28. fejezet 10. verséig.) Haftóra: »Maszo d'var Hassém el Jiszróél...« (Malachi I. fejezete fejezetétől a II. fejezet 8. verséig.)

Tanuságtétel.

A Laudon-utczai új chevraház nagy termében bársonyos asztal körül, amelyről régi hatalmas ezüsttartókban száz viaszgyertya lángja sárga ünnepies fényt ont, jövő hó 8-ikán megint egybegyűl az a bíráló gyülekezet, amely eldönti, ki s hogyan lehet tagja a szent chevranak. Kint pedig az előtermekben izgatottan tolong a fölvetelt kérők serege és türelmetlenül várja az ítéletet, hogy mennyivel válthatja meg a kötelességekhez való jogot. Mert a chevra-kadisa adót követel attól, aki az ő nagy jótékony föladataból részt kér, és a belépő adót ajánl föl azért, hogy a nyomoruság enyhítésében neki is valami kis szerepe juthat. S mikor a bársonyos teremben a lobogó sok gyertya fényében az öreg urak kihirdetik neki, hogy ezután ő is munkása lehet az istápolás és vigasztalás munkájának: a tolongó, izgatott tömeg úgy érzi, megihlette a legszentebb hivatás.

A zsidó nagyon fukarkodik a szent jelzővel. Nincs is több csak egy intézménye, amelyet ezzel az epitetonnal jellemez: a chevra-kadisa. A szent egyesület, amely hivatalt állít a szivjóságnak, és a kötelesség nivójára szállítja le azt, amivel olyan nagyra vannak az emberek: a jótékonyságot. A szent egyesület, amely a nyomoruságnak az istápolására való ősjogát s a jó módnak azt a kötelességét hirdeti, hogy amiért módja jutott a mosolygáshoz, törüljön le könnyüket; hogy amiért alkalmuk került az örömhöz, vigasztaljon meg

gyötrődő sziveket. A zsidó felekezetnek nincs más szent helye, csak az az egyesület, amelyben adót fizethet az emberi fájdalomnak, amelyben kezethet a nyomorusággal, és zokoghat az elárvultakkal. Szent neki ez a hely, mert a gyámoltalanok keserősége és a gyámoltottak vigasztalódása avatta szentté.

Az az egyesület a zsidó lelkület leghüségesebb jellemzője. Azé a lelkületé, amelyben a jótékonyság nem megy érdemszámba, hanem közönséges kötelességébe. A szeretet olyan funkciója neki, amilyen a lélegzés a tüdőnek. S ha néha tréfálkozva szólunk is a koldusaink követelő hangjáról, ezt a hangot olyannak vesszük, amely a mi kötelességtudatunk szavának a visszahangja. Ahol a jobb módnak adóznia kell, ott a rosszabb sors jussot formál.

A zsidó szeretet útján nem várják a jóság és a hála génuszainak találkozását. A hála már visszafizetés-számba megy, a jóság pedig csak addig jóság, míg a gyámoltatás kötelességét úgy teljesíti, hogy nem jár érte nyugtatvány. A jótett a zsidó tanítás szerint csak az, amelyért nem is várható a viszonzás. Az a szent egyesület ennek a jótévésnek az iskolája. Tanít nem keresni a hálát, hanem fölkeresni a nyomoruságot, és rátanít az elismerésről való lemondásra, mikor kötelességszerű adózássá formálja át az adakozást.

A pesti zsidó Szent Egyesület, a világ legnagyobb chevraja, most föltárja megint a kapuit, hogy seregelyenek csarnokaiba a kötelességtudók.

Azokat a kapukat, amelyek minden nap tárva-nyitva állanak a gyámoltalanok és boldogtalanok számára. Akik fölsiettek a chevraház lépcsőin, gondolatok arra, hogy mennyi könnyű áztatta azokat a kőfokokat. És ne jussanak eszetekbe az örömnél könnyű is, hanem csak azok, amelyeket a keserűség szorított ki a szemekből. Amiket az éhező agg sirt és a nyomoruságos anya; amiket a kórságos szegény hullatott és a halál nyomában támadt fekete gyász ontott. A könnyezők és a zokogók fönt jártak a vigasztalás hivatalos helyiségeiben, a szent helyen, ahol találkoztak a zsidó szívvel és enyhülést kaptak tőle. Most néhány napig nektek legyen az utatok azok a kőfokok, akik adózhattok a szenvedőknek és új erővel gyarapíthatjátok a százados tisztos intézményt, amely a zsidó lelkiület legigazabb szimbolizálójá.

Százöt esztendeje gyűjti egybe a pesti chebra városunk zsidóit a szenvedők és gyötrődők gyámolítására. És nem volt olyan zsidó a magyar fővárosban, aki oda nem sorakozott volna, ahol a zsidó kötelesség, az emberszeretet hívó szava szólalt meg. A pesti kis községben nagy és sok volt a szegénység; idegenből jöttek, közöttünk születtek, sorscsapástól vertek istápolást vártak, és meg is kapták. A pesti chebra pedig helytállott, mert a helytállás kötelessége volt. A kis község chevraja is nagy tudott lenni, mert az áldozatkészség csodaereje gyarapította azzá. Hogy pedig évek múlásával, idők változásával nagygyá lett az a kis község is, hatalmasra fejlődött a chevraja. Olyanná, amelyre tisztelettel néznek mindenütt, ahol az emberszeretet munkájának becsülete van.

Szinte negyedmillió forintot költ évente a maga céljaira. Betegek gyógyítására, szegények gyámolítására, ügyefogyottak segélyezésére, arra is, hogy elaggott emberek életük alkonyán megismerjék az élet békéjét, mielőtt a nagy békéből jut részükhöz, amely az életen túl van. És eltemeti a halottakat és gondozza a temetőket. Az élet keserűségei s a halál nyugalma, ezek az ő hivatalának körülményei. Ugy-e, hogy megilleti a szent jelző, amelyet nem mer ráruházni a zsidó emberi intézményekre? S ha megilleti, sietnie kell minden zsidónak, hogy őt is megihlessen az a szentség, amely a chevra munkájából árad. Az emberszeretet s az emberi kötelességek hiveinek mondjuk magunkat. És nincs senki közöttünk, aki a magasztosságukat ne vallaná. Nos, abban a bársonydiszes, sárga viaszfényes teremben tanúságot lehet tenni e meggyőződésről. Vajha minél kevesebben késnék el ezt a tanúságtételt!

Gerő Odön.

A sajtó szégyene.

»Szomorú a sajtóra!« Ezzel jellemezte Zsitvay Leó, a budapesti büntetőtörvényszék elnöke azt a komédiát, a melyet csütörtökön játszott el egy diszes társaság a budapesti esküdszék előtt. Zsitvay Leó nem nagy barátja a sajtónak és gyakran viszi tulásba szinte közmondásos antipátiája. De ezuttal, sajnos, olyan szentenciát mondott a melyről el kell ismernünk, hogy igaz, bár egy kissé — enyhe.

Olyan utálatos sajtópört nem láttak eddig soha a főváros esküdt polgárai. A deliktum maga is elég csunya és elvetendő. Egy otromba újságcsikk szennyes rágalommal dobálja meg a magyar igazságszolgáltatás legnagyobb diszét, büszkeségét, az ügyész-séget; azt az intézményt, a mely huszonöt esztendő óta léte alatt annyi szolgálatot tett az igazságnak, a magyarságnak, az erkölcsnek, a szabadságnak és humanizmusnak, mintha évszázados organizmusa volna jogéletünknek; a mely idegen földből plántáltatván át, magyar tudott lenni az első pillanattól fogva, oly nemzeti, s oly népszerű, mintha együtt született volna a magyar géniuszszal. Ezt az intézményt magyar újságíró nem támadta eddig soha. Csak egy újság akadt, a mely volt oly merész, volt oly gonosz és oly ostoba, hogy gyalázatos bűnnel, a megvesztegethetőséggel rágalmazta a magyar ügyészi kart. Ezért a csúf rágalomért indított sajtópört a főügyesség — a maga védelmében először — az ellen az egyetlen újság ellen, a mely így tud rágalmazni: a *Magyar Néplap* ellen, a *Lepsényi* páter lapja ellen.

Ha csunya volt a vétség, a mely fölött az esküdszéknek itélkeznie kellett, még csunyább volt az a tárgyalás, a mely ezt az itélkezést megelőzte. A sajtóbíró-ság kénytelen volt a szemének olyan garmadájában turkálni, hogy megtalálja és az esküdtek elé állítsa az igazságot: hogy igazán nem csodáljuk, ha Zsitvay elnök, türelmét veszítve, egy perczre átlépte a hideg objektivitás határát és lesújtó ítéletet mondott a vádlottak viselkedéséről, mielőtt az igazságszolgáltatás procedurája befejeződött volna.

A vádlottak ketten voltak: egy formaszerint való és egy igazi. Amaz, *Zarándy* Gáspár, a cikk szerzője, megkapta ítéletét; emezen, *Lepsényi* Miklóson, a lap szerkesztőjén ítélet nélkül történt juszifikáció. Zarándy urral nekünk nincs dolgunk; ítélték felőle bírái, s ezzel az ő dolga be van fejezve. Az ő szereplése különben is csak mellékes, noha formaszerint ő volt a főalakja ennek a botránypernek. Az igazi főszereplő *Lepsényi* Miklós. Erről az emberről már van egy pár szavunk a csütörtöki tragikomédia után. Most, hogy — reméljük, feltámadhatatlanul — kivégeztetett, kell egy hantot dobunk — a sirhalmára.

Azt hisszük ugyanis, hogy *Lepsényi* ur ezuttal elhantoltatott. Más, szerencsésebb viszonyok között nem is élhetett volna egy napig sem egy afféle figura, amilyen

ez a furcsaságokból összealkotott papocska. Egy fiatal, félművelt barát, akit sem talentuma, sem erkölcsi szuperioritása, sem külső előnyei nem emelnek a tömeg fölé; egy boszantóan komikus kis ember, akinek az írása körmölés, szónoklása parlagi káromkodás, meggyőződése semmi, fanatizmusa műfanatizmus; egy ilyen alak, aki rendes körülmények közt ismeretlenül morzsolta volna le napjait egy klastrom dohos félhomályában: egy szerencsetlen áramlat által fölszínre dobva, országos nevű ember lesz, elbutított ezerek prófétája lesz, ujságíró lesz, aki a pennája után megél, lapkiadó lesz, aki a lapjával vagyont szerez, képviselő lesz, akinek joga van a nemzet törvényhozásában is káromkodni, nemcsak a — templomban.

Egyszer aztán egy kis malőrje történik. Egy szomorú őszi napon tanunak áll a bíróság elé és tanuskodása közben a következő kellemetlen dolgok derülnek ki reá: hazudott, hogy félrevezesse a bíróságot; megvesztegetéssel, csalással, hamisítással vádolta önmagát, megint csak azért, hogy félrevezesse a bíróságot. Vagy ha nem vádolta magát hamisan — ezt végre is nem lehet tudni —, akkor mindezeket a dolgokat elkövette, ismét azért, hogy félrevezesse a bíróságot és megmentse a bőrét a jól megérdemelt büntetéstől. Megtörtént továbbá, hogy Lepsényit, a papot, nem eskették meg a vallomá-ára, mert nem találták erre eléggé szavahihetőnek. Pedig az esküjével elég bőkezűen bánt: először kész volt hit alatt vallani, hogy Zarándy a szerző, azután »szent esküt« akart rá tenni, hogy ő írta a rágalmazó cikket. Igazán nem az ő hibája, hogy meg nem esküdhetett — mindakettőre.

Es ez a pap, ez az ember ujságíró, ez az ember képviselő. Ez az ember szolgálja az Istent, szolgálja a kulturát és a szabadságot és ez az ember — törvényt hoz. Ez az ember, aki oly hitványnak mutatta magát a bírói előtt, mint egy veszett kutya, amely piszkos tájtékot tűr, harap, de csak orozva; amely dühös, de gyáva.

Azt mondta az elnök: »szomorú a sajtóra«. Igaz, szomorú, de nemcsak a sajtóra nézve. Az egy Isten kultuszának templomából, a törvényhozás terméből éppugy ki kellene vesszőzni az ilyen alakot, mint ahogy ki kellene ütni kezéből a tollat, amely nála nem az eszmék és meggyőzések fegyvere, hanem betörő szerszám.

De hát nem lehet. El kell tűrni a szabadság nevében, hogy tovább is garázdalkodjék. De talán ez nem is baj. A szabadságnak talán szűkége is van a visszaélésekre, hogy igazi becét fölloghassa mindenki. És ami Lepsényit illeti, ő ezentul már nem árthat. Csak fizikai élete van már, mint erkölcsi individuum kimult. Senki, semmi már, csak — *Lepsényi*.

Dr. Soltész Adolf.

Dreyfus.

Tragédiák és komédiák színhelye ez a föld. Egyesek és egész nemzetek szakadatlan harcából bontakozik ki egy-egy tragikus, vagy vidám jelenség, amelynek láttára néha megáll egy perczre a viaskodás nagy processusa; a harcolók lebozsátják a fegyvereket és vagy rövid időre kiengesztelődve, vagy megrázkódva a tragikum szelleme fölött, egymásra néznek, kérdvén, hogy miért született örökös harczra az emberi nem?

Mert kétségtelen, hogy arra született. Nietzsche, a nagy gondolkozó, kimondta egykor és a történelem leggyászosabb lapjai bebizonyították, hogy az ember *természetes* állapota a háboru. A békekorszakok vagy természetellenes intervallumok, vagy csak arra való paúzák, hogy ideje legyen az egyes embernek arra, hogy embertársára törjön. De a nemzetek és népek fölött ott lebeg a háboru szelleme és harcz várakozik rá, amelynek minden emberi törvény ellenére és ellenére minden isteni rendeltetésnek nem tud kitérni.

E tragikus tétel igazsága a gondolkozó lelket szomorú hangulattal tölti el. Kiszállva a mindennapi küzdelmek mesgyéjéből s kimenekülve a harcz lármájából, megállunk a viaskodók fölött és kérdezzük, hogy hiába éltek vajjon azok, akik a béke és szeretet evangéliomát hirdették? Hasztalanul vérzett a szívök az emberiség nagy mártírjainak? Hiába szálltak síkra törvényhozók és hősök, gondolván, hogy életök és haláluk példájával elnémitják a gyászos harangszót (legalább a jövőben), amely az emberiséget harczra szólítja? Erkölcsi törvények, hit, kinyilatkoztatás, a felsőbb szózat, amely az égből szállt alá, a Sion-hegy-lángja, vagy a Kalvária vére hasztalan lángolt és folyt s a szeretet szelleme, amely onnan kiszállt, nem tudta megennyhíteni az emberi szív eredendő vadságát?

Igen. Mert úgy a Sion-hegy ormán történt fontos kinyilatkoztatás, mint a Kálvárián lefolyt megrendítő világdráma szelleme abban a törekvésben találkozott, hogy egyesítse szeretetben és igazságban az embert az emberrel. S mégis az idők forgandóságában legfőlebb csak a fegyverek neve változott. A véres kardokat fölváltották a szó még élesebb fegyverei és ezekkel harcolnak egyesek és népek. A társadalmak ma is vulkánok fölött tánczólnak, amelyeknek mélységeiben a gyűlölet lávája kavarog. S ennek a lávának van annyi feszítő ereje, hogy explodálva darabokra törje az edényt, amely zárva tartja.

S ebben a harczban a zsidóság, most száz évvel a nagy francia forradalom után, még mindig ott tart, ahol azelőtt. A harag és gyűlölet keserű fulánkja éri s a demokraczia és szabadság minden nagyranőtt törekvései sem váltották meg e gyászos végzet alól. Az egyesek bűneiért még mindig az összességet teszik felelőssé s az összeség erőnei még mindig nem képesek e fölfogást enyhíteni. A népek fanatizmusa belevág életfájába, nem törődve vele, hogy e fejszeapások foly-

tán megtört szívek hullanak alá s vérző sebet ejtenek az emberi igazság nagy eszményén, amelynek örökké sértetlennek kellene maradnia.

Ez a tragikus kép bontakozik ki abból a jelenségből, amelynek hőse az »Ordögszigetre« deportált bologtalan Dreyfus kapitány, akit hazaárulás miatt ítéltek örök száműzetésre.

E pillanatban nem tudjuk még és nem tudja az egész fölháborodott francia közvélemény, vajjon igazán bűnös volt-e, vagy pedig a bűnt az a másik egyéniség követte-e el, akinek az alakja a napokban bontakozott ki a homályból. De nem is az a főkérdés előttünk, hogy voltaképpen ki az igazi bűnös? Bűnhődjék Dreyfus kapitány, ha csakugyan árulást követett el a hazáján, vagy bűnhődjék az a másik, ha kiderül a bűnössége. De a mód, amelylyel Dreyfust elítélték, a szisztéma, amely e gyászos bűnpörben megnyilatkozott, éles világot vet a gyűlölet evangéliumára, amely most a világon uralkodik.

Addig az ideig, amíg Dreyfust elítélték, rövid időközben négy hazaárulót ítéltek el Franciaországban hazaárulás miatt. Egyetlen ítélet sem vágott oly mély barázdát a francia társadalomban és nem vetett oly magas hullámokat az egész világon, mint Dreyfus esete. Miért? Mert Dreyfus Armand kapitány zsidó valásu volt. Védekezése a priori haszontalan volt; a közvélemény kimondta ítéletét, mielőtt a bűnösség nyilvánvalóvá lett volna. Csak félfüllel hallgatták meg a kiáltást, amely talán egy ártatlan, szorongatott szívből tört elő s még be sem bizonyították kellőképpen a bűnt, már általánosították, felelőssé téven érte az egész zsidóságot. A gyűlölet apostolai az egész világon hirdetni kezdték, hogy ime akadt egy zsidó, aki elárulta a hazáját.

Ama négy hazaárulót csendben ítéltek el, ezt hangos trombitaszóval, tömegek mozgósításával, élesztvén a gyűlölet kohójában a harag és türelmetlenség lángját. Kit tettek felelőssé ama négy hazaáruló bűneért más, mint azokat, akik a bűnt elkövették? Szállt-e odium a felekezetre, amelyhez tartoztak? A fajra, melyből szakadtak, a helysége, ahol születtek? Itt kiszállt a bűn szelleme a haditörvényszék terméből az egész francia földre, az egész civilizált világra, hirdetni akarván, hogy tulajdonképpen nem Dreyfus az igazi bűnös, hanem a felekezet, amelyhez tartozik. És elítélték fél-bizonyítékok alapján, amelyeket a józanok egy nagy része nagyon is problematikusoknak tartott. Az írásszakértők nem egyhanguan mondták ki, hogy a Dreyfus írása azonos a hazaárulást tartalmazó levéllel. Sőt utóbb 12 írásszakértő, a világ legkiválóbbjai közül, határozottan állította, hogy az a levél nem Dreyfus kezétől való. Az ítéletet is zárt ajtók mögött mondták ki, meghagyván a kétely fulánkját azokban, akik még mindig az igazság eszményét imádják.

És most egy új alak bontakozik ki a homályból, fölkavarva újra a szenvedélyek viharát. Lehet, hogy ez is ártatlan, lehet, hogy bűnös; de itt sem ez az a főjelenség, amely szembe ötlük. A gyűlölet munkája meg

akarja akadályozni, hogy az igazság kiderítessék s ha a gyűlöletes vád már sujtott egy zsidót, nem akarják megengedni, hogy ez a keserű pohár, ha érdemtelenül érte is, elvételessék tőle. Amíg Dreyfus védekezését csak félfüllel hallgatták, addig az új vádat és annak bizonyítékait is csak félfüllel hallgatják. Amazt a priori elítélték, még mielőtt bűne bebizonyult volna, emezt a priori fölmentik, még mielőtt ártatlansága kiderült volna.

Dreyfus alakja hasonlít az egész zsidóság képeéhez. S tragikuma, ha valóban ártatlan, megrendítő hasonlatosságot tüntet föl a felekezet tragikumához, amelyhez tartozik. Törekvéseinek minden nemességében, intenczióinak tisztaságában, hazaszeretete, lelkesedése és intelligenciája szemben találja magát a gyanu és gyűlölet szellemével, amely ezt a felekezetet kísérte minden harczában és törekvésében. Előbb mindig ezzel a gyanuval és ezzel a szellemmel kelle megvívnia, miközben nagy munkát akart is végezni akár hazája üdvéért, akár az egész emberiség jóvoltáért. Kísérte a gyűlölet árnyéka, amely az emberi szív legsötétebb rekeszéből került elő; kísérte az előítélet szelleme, amelyet a modern fölvilágosodás és civilizáció napja hasztalanul akart megsemmisíteni.

De az új idők szellemében vélünk hangokat hallani, amelyek ezt a gyászos jelenséget talán eloszlatják; látni vélünk egy kezet, amely a jövő homályából bontakozik ki és amely az emberiség lelkének lapjáról letörli a gyűlölködés evangéliumának törvényeit. Isten, vagy a végzet, vagy az emberiség sorsának keze az, amely fölgyújtja a kohóban a tüzet, ahol a szabadság és emberi jog gyúanyaga föl van halmozva s amely lángolni fog egykor új kinyilatkoztatás gyanánt. A zsidóság dolga pedig az, hogy addig is minden gyanu és gyűlölet dacára le ne szédüljön az erény és erkölcs útjáról.

Timár Szaniszló.

Sorompóba a magyarságért.

Az emberi elme logikája a gondolkodás, formális oldalát tekintve, minden korban más irányt vehet; de az alapigazságok nem változhatnak, s a XVIII. század humanizmusa az emberi méltóságot és az emberi kötelességeket — az emberrel szemben, örökérvényű igazságokban fejezte ki. Ez idétt kevés volt a nemzeti érzés, ma az uralkodik az emberi szellem. A XVIII. századnak sokszor szemére hányták már a hazafias érzés hiányát, s bizonyos tekintetben van is e vádban sok igazság. De a mi hazafiaskodásunknak is van árnyoldala, melyet a hazafiatlannak tartott humanisztikus században nem találhatunk.

Korunk mindent az államra szeret bízni, hivatalos intézményekre, lehetőleg szabályokra, törvényekre. A múlt század a haladásban, az egyénben, a társadalomban bízott, a fölvilágoso-

dottság szellemében, az egyén nemesedésében. Valjon melyik a hatásosabb fegyver a sötétség legyőzésében?

A XVIII. század mindent az emberért, mindég az emberrel cselekedett; számításaiba nem csak az államot, hanem a társadalmat, az egyének csoportját is bevonta, s nem kereste mindenben az állam segítségét, hanem föladatokat tűzött ki magának és igyekezett azokat önerejéből megoldani.

Erre a szellemre nekünk is szükségünk vagyon! A modern államban való bizakodás elvezethet — teoriában — a kommunizmushoz, el az anarchiához; de a gyakorlat embere megáll a képzelődés képei előtt és a valóság képzeletével, fogalmaival dolgozik. Első sorban a társadalom néminemű föladataival törődjék az egyén, s amit önerejéből megtehet, azt ne bizza másra.

Ezt az igazságot elvont okoskodással is beláthatni. De a mindennapi élet bonyolultai egyenesen erre kényszerítenek. Kényszerítik a magyar zsidóságot első sorban arra, hogy a maga társadalmi erejével igyekezzék hazafias föladatait megoldani. Így egybeolvaszthatja a nemzeti érzését és a társadalmi szervezkedést, e két tényezőt, melyek mindegyike más-más kor szellemének a folyománya, egybeolvaszthatja a legnagyobb célok elérésére.

Azok, akik a magyar-zsidó kultúregylet megalakítását ellenzik, — mint arról a legújabb konferencián meggyőződünk, — a kultúregylet legégetőbb, legnagyobb szükségéről és ennek megfelelően a leghatalmasabb föladatáról, szerintünk nem egészen tisztán gondolkoznak. Tulságosan hangsúlyozzák a mellékföladatot és a főgondolatnak ilyen nincs ereje teljesen és határozottan kidomborodni. Mi azóta sokat gondolkoztunk a kérdés fölött és mind világosabbá vált előttünk az a föladat, hogy egy magyar-zsidó kultúregyletre igenis égető szükség vagyon, ezt az együletet nagygyá és hatalmassá kell tenni, az egész ország zsidóságának a bevonásával, mert a magyar-zsidóknak van egy nagy kötelessége és ezt a kötelességét egész terjedelmében nem róttá még le, s ezért van szükség egy virágzó kultúregyletre.

Ennek a kultúregyletnek első sorban ezt a kötelességét kell tisztáznia, országszerte és mindenfelé, s csak ha ezen a téren nem lesz teendő, ezzel karöltve és ebből kifolyólag felelhet meg másnemű kötelességeinek is.

Mondjuk ki nyíltan, sohasem és sehol sem volt a zsidónak olyan jó dolga, mint Magyarországon; az is igaz, hogy sehol sem volt

olyan hazafias érzésű a zsidóság, mint Magyarországon.

De a magyar hazafisággal kötelességek járnak. Ha mi hálával vagyunk eltelve e föld iránt, hol bölcsőnk ringott, akkor feleljünk is meg — de nem szórványosan, hanem egy szív, egy lélek — azoknak a kívánságoknak is, melyeket a magyar hazafiság életkérdésnek ösmer el. Nyelvében és érzületében minden magyar — igazán magyar legyen. Ez legyen egyszersmind az a nagy föladat, melyet a magyar-zsidó kultúregylet lobogójára kitűzhet!

A magyarság eszméjének terjesztése, szóban és írásban, tettben és áldozatban s ezzel egyidejűleg e terjesztés minden eszközének és módjának, az ország minden részében, egyazon energiával és lelkesedéssel való folytatása: ime, a magyar-zsidó kultúregylet célja!

Ebben a munkában karöltve járhat a többi kultúregyletekkel. Csakhogy a magyar-zsidó kultúregylet a zsidóság körében marad s bizony nagy és fontos teendőink lesznek! Nem szabad megtűnni, hogy ebben a szép országban még sokáig német szóban adjon lelkében hálát a magyar-zsidó a magyarság szép, liberális humanitásának; magyar legyen nemcsak a lelke, magyar legyen ő maga is.

E főcél, a magyarság terjesztése az ország minden részében, a zsidóság között, magával hoz minden egyéb és mellékcélokat, de ezeknek mind összhangban kell állaniok a nagy és főcéllal, kiegészíthetik, alakíthatják, de soha, soha meg nem változtathatják.

Ezt gondolom én a magyar-zsidó kultúregylet céljának. Azt hiszem, nincs egyetlen fölvilágosodott magyar-zsidó a hazában, ki ne sietne zászlónk alá, nincs pártállás, nincs felekezeti árnyalat, mely e lobogó alatt ne egyesülhetne. Nem lesz senki, aki e cél érdekében mindent el nem követne, mert emellett csak lelkesedni lehet és szabad.

Győzni fogunk, mert győznünk kell! A hazafi-érzés és vallásos lélek ki fogja elégíteni szomját. Mert a magyarság terjesztése az életben és a felekezet körében nagy és nevezetes átváltozások szülőanyja lehet és ezzel egyaránt szolgálatot tehetünk mi édes hazánknak, melyet imádunk, a vallásnak, melyet hiszünk, a társadalomnak, melyre szükségünk van, e szolgálat pedig oly ideális szép cél, hogy meg vagyok győződve a siker el nem maradásáról. Csak egyesülni kell, csak egygyé kell forni s a siker reménye megadja az erőt!

Dr. Lázár Béla.

A hatodik.

A biblia, nemcsak Mózes öt könyve, hanem a többi örökszép mű is, amely ez alá a fogalom alá tartozik, sokkal kevesebb olvasóval dicsekedhetik, mint akármelyik szenzációs francia regény. A laikus közönségnek nem kell az örökbecsű alkotás, a társadalmi rend, minden szép erkölcsök örök forrása, sőt az ős emberi szenvedélyek leghivebb képei.

A pap bibliázzon, azt vetik ellen, nincsen egyéb dolga. Pedig a biblia nemcsak a papok számára adódott, hanem mindeneknek. Azt hiszem, a bibliaiszony, melyet táplál a szentkönyvek hozzáférhetlen volta, sok része van abban az elfajulásában, amit a modern erkölcsök közül kivetendőnek tartunk. Bibliás ember rossz nem lehet. A papok közül is csak azok rosszak, akiknek nem kell biblia, hanemha 32 levelű.

Poétának bibliával előhozakodni — bátorság. Hiszen a biblia még a sokat emlegetett rabbi Akibánál is régibb. Egy poeta, aki archiologus, én Istenem, micsoda poeta! Rosszabb az antiquariusnál, ezt tartja a közhit, mert az antiquarius — legalább az, aki e fogalomban közkeletű — csak modern régiségeket tart raktáron. A bibliás poeta, plane aki nem is egyházi költő: uram Isten, mi-féle csuda az? Lázadó a világfölfogás ellen — és mint ilyen csendes részvétre méltó.

Bizonyára sokan vannak, akik így fogadják a *Palágyi* Lajos legújabb kötetét.*

Maga a szerző is ilyenformán gondolkodhatott. Egy esztendeje kész a kötete és noha ő nem tartozik azon poeták közé, kik az asztaliában rejtegetik elméjük és szívének termését, mégis csak most jelenik meg vele a könyvpiacra, mintha mondaná: Isten neki, a nagy *karácsonyi* vásárban csak elcsúszik ez is.

Palágyi kétségtelenül valamit jelent nem éppen bő, számbavehető poeta-állományunkban. Őt verses könyvvel, legjobb szépirodalmi lapjainkban elszórtan megjelent költeményeivel és a napi sajtóbeli munkásságával is nagyon rászolgált arra, hogy észrevegyék, ha könyvet kínál a közönségnek. Azonfölül érdekes írói egyéniség, akinek minden egyes kötete újabb fejlődési fázist tüntet föl. A fektelen, világfájdalmas íróból kontemplálóvá, a föld sarát panaszlóbból Isten dicsőségét hirdetőjévé lett. Lantján a szerelmi lyra mellett a nemzeti lelkesedés dythirambja is megszólalt és az »Ifju Szerzetes« bölcselő írója most Mózesről és az ő ősi követeiről zengedez.

Ime, ezekből a vonásokból alakul ki *Palágyi* írói egyénisége, amelyeknek valamennyiét viszontlatjuk a legújabb kötetben: a »Bibliai Emlékek«-ben. Mert ez a kötet csak tárgyánál fogva bibliai — irányzataiban azonban meg van benne mindaz, ami eddig írójukat többi kötetekben egyéniséggé tette.

* *Bibliai emlékek*. Irta: *Palágyi* Lajos. Budapest, Singer és Wolfner bizománya. 1896. Ára?

A biblia tárgyai alkalmasak erre, mert ezek az az ősforrás, ahonnan minden eredt: Küzködés, szeretet, szerelem, gyűlölet, igazság, lelkesedés, honszeretet, istenfélelem. A két végpont közé esik az *ember* élete, az ember életének egész tartalma. És *Palágyi* éppen ezeket kereste ki a bibliából, hogy fölmutassa: Itt az irás, olvassátok!

Nehéz földadat; erő kell betöltésére. És a bibliai emlékek írójában van erő. Az anyagot profanizálnia nem volt szabad, különben elillant volna a hatás. Az az anyag, melylyel *Palágyi* dolgozik — hangulatot követel, és melegséget a hitben. A kuplégyártók nyelvén nem lehet a bibliáról szólni. Főnséges nyugalom kell hozzá, minő legszebb epikai költeményeinken ömlik el. És a nyelv, ha nuditásokról szól is, nem lehet vérbizsereggető, de egyszerű keresetlen, szókimondó.

E szempontból kiváló, amit a »Bibliai emlékek«-ben találunk. Sámson egy nagyszerű költemény. Történet, de csupa poezis. A szerelem mindenható-ágának életrajza. A férfierő és férfigyöngöség tragédiája. És minő tárgyismerettel van írva! Az egész költeményt ide kellene nyomtatnom, annyi benne a szépség, erő, igazság. A szűk térre való tekintettel álljon itt mégis ez a néhány sor:

Mert gyenge voltam, kéjt esengtem:
Gyöngévé tett Előchim engem.
Mert bűnös voltam, őt tagadva:
Megtagad im az Úr haragja
S nem fog dicsérni soha népem,
Gyászolni, sirni nem fog értem,
Leszek neki ijesztő példa,
Asszonyt ha szolgál férfi, léha!
S megvetnek engem gúnyolóm,
És szánnak engem káromlóim,
És gyűlölöm kinevetnek,
Pogányok csúfként emlegetnek!
És én magam is megalázva.
Vak, tehetetlen bűbá', gyászba',
Megvetem önön magamat!
És ő is, ő is kikaczag,
Mig új nász új öröme hívja.
Delila, Delila!

Ugyanilyen előnyei vannak Salamon király bűjének és Jozsiás királynak, melyek mind nagyobb terjedelműek.

Általában a nagyobb költemények sikerültebbek és jobban meg vannak komponálva a *Palágyi* könyvében, mint a kisebbek és főképpen a »Kezdetben . . . gyűjtő czim alá foglaltak. A legkevesebb sikerült a »Mózes haragja«, melyben nincs meg az eredendő igazság.

Nyelvezet dolgában is akad egy-két kivetni való. Hat-, sőt hétszótagos szavakat (gyámoltalanságod) nem szabad versben használni, valamint ilyen magyartalanságot sem, hogy »rá nem jöttek«.

Ezek az apróbb hibák azonban édes keveset vonnak le a kötet nagy becséből és annak a vállalkozásnak értékéből, melylyel *Palágyi* elénk állott és a biblián át az Isten hez vezérli olvasóit, akihez a kötet végén szintén gyönyörű költeménnyel emel föl bennünket.

H. S.

H i r e k.

— **Kölcsonők az orsz. izr. iskolaalapból.** Az utóbbi időben több hitközség fordult hozzánk avval a kérdéssel, hogy az orsz. izr. iskolaalapból miként lehet kölcsönt fölvenni? Ezekkel, mihez tartás végett, közöljük a vallás- és közoktatásügyi miniszternek f. é. július hó 8-ikán kelt szabályzatát, amely így szól:

Szabályzat

az országos izr. iskolai alapból, valamely izr. hitközség által fölveendő törlesztési kölcsön keresztülvitelében szükséges kellékek és alakszerűségekre nézve.

A szabályszerűen bélyegelt kérvényhez melléklendők:

1. A kölcsön fölvétele tárgyában tartott hitközségi közgyűlés hitközségileg hitelesített jegyzőkönyvének közgyűzőleg hitelesített másolata. A jegyzőkönyvnek a közgyűlés lefolyásának hű leírásán, valamint annak jelzésén kívül, hogy a hitközség tagjai a tanácskozási tárgy közlésével körzvényileg lettek meghíva, tartalmaznia kell a közgyűlés ama határozatát, hogy a kölcsönről kiállítandó adóslevélnek a hitközség nevében való kötelező erejű aláírásával, a zálogjogi bekebelezés eszközzésével, a kölcsönösszeg jogérvényes nyugtázásával és fölvetelével, egyáltalán a kölcsönügyletből fölmerülhető jogcselekmények fogatosításával tagjai közül kit bizott meg

2. A jelzálogul följánlott ingatlanok legújabb állapotát igazoló hiteles telekjegyzőkönyvi levonatok.

3. A jelzálogul följánlott ingatlanokról a bíróság közbejöttével fölvevett műszaki becslési jegyzőkönyv, melyből kitűnjék, hogy azok árvaszerű, illetve a kért kölcsön háromszoros összegével fölérő biztosítékot nyujtanak. Templom, templomtelek és papilak biztosítékul el nem fogadhatók.

Ha a miniszterium ezek alapján a kölcsönt elvileg engedélyezhetőnek találta, úgy a hitközséget a további okmányok beszerzésére utasítandja. Ezek:

1. Az eredeti kölcsönkötelezvény, mely a hitközség pecsétjével és a kötelezvény aláírására fölhatalmazott hitközségi tagnak közgyűzőleg hitelesített aláírásával látandó el.

2. A kölcsöntörlesztési tervezet három példányban. A törlesztési tervezet egy példánya az eredeti kötelezvényhez hozzáfűzendő és a fűzőzsinór vége közgyűzőleg lepecsételendő. Az ilykép fölszerelt eredeti kötelezvény az illetékügyi szabályok szerint bélyegelőndő, avagy illetékiszabás és leróvás céljából az illető kir. adóhivatalnak bemutatandó. Az eredeti kötelezvényre a telekkönyvi hatóság (kir. törvényszék, vagy kir. járásbíró) által rávezetendő, hogy a jelzálogokra a zálogjog a kölcsöntőke és járuléka erejéig az orsz. izr. iskolai alap javára első teherként bekebelezetett.

3. Az eredeti kötelezvények közgyűzőleg hitelesített másolatai (tehát a törlesztési tervvel ellátott) példánya.

4. A törlesztési tervnek harmadik szabadon álló példánya.

5. Az esetben, ha az ingatlanok idegen jogigénnyel terhelvek: a bekebelezetést eszközöli félnek közgyűzőleg igazolt nyilatkozata, hogy bekebelezett egész követelesének minden fölmondás nélkül és egyszerre leteendő visszafizetést elfogadja. Mikor is a kölcsönösszeg nem közvetlenül a hitközségnek, hanem a közalapítványi kir. ügyigazgatóság hivatalos nyugtájára, annak kezéhez számadástétel kötelezettsége mellett, oly meghagyással utalványoztatik, hogy abból első sorban a jelzálogokat terhelő egyéb adósságokat törleszsze és csak

az ezután fönnmaradó összeget szolgáltatassa ki a hitközség igazolt képviselőjének. Ennek következtében a közalapítványi kir. ügyigazgatóság a jogigényes fél szabályszerű nyugtáját és törlési engedélyét előzetesen bekívánja. Utóbbin a telekkönyvi hatóság által igazolandó, hogy a bekebelezett zálogjog kitörlése fogatosított, előbbin viszont a hitközség részéről elismerendő, hogy a nyugtázott összeg a nyugtázott fél által helyesen számított föl.

A miniszter a szabályzatot ezzel az átirattal küldötte meg az orsz. izr. irodának:

A vallás- és közoktatásügyi m. kir. minisztertől.
33.776 sz.

Az izraeliták országos irodájának.

Az országos izr. iskolaalapból, valamely izr. hitközség által fölveendő törlesztési kölcsön keresztülviteléhez szükséges kellékek és alakszerűségekre nézve egyidejűleg kiadott szabályzat, valamint annak mellékletét képező kötelezvény minta 1—1 példányát az irodának tudomás és mihez tartás végett kiadom.

Budapest, 1897. évi július hó 8-án.

Wlassics Gyula s. k.

A szabályzathoz a miniszter egy kötelezvény mintát és egy törlesztési tervet is mellélt. A törlesztési kölcsönöket rendszerint 32 évre (64 félev) szokta a miniszter engedélyezni.

— **A pesti chevra kadisa** f. hó 18-ikán előjárósági ülést tartott új elnöke: *Ehrlich* Mózes vezetése alatt. A választmány teljes számmal jelent meg és a pesti izr. hitközség előjárósága is *Kohner* Zsigmond elnök vezetése alatt testületileg vett részt az ülésen. A fölszólalások — az elnökiek is — mind magyar nyelven történtek. Az ülés tárgyai közül az első a *Schossberger* Zsigmond báró elnöklété alatt álló aggok menedékházánál *Ehrlich* Mózes megválasztatása folytán megürült alelnöki állás betöltése volt. Az elnöklő e tisztségre *Gomperz* Zsigmondot ajánlotta, aki tevékeny részt vesz a pesti hitközség humanitárius munkálataiban és különösen a rabbisemináriumi *«Écz Chajim»*-egyesületnek viseli gondját. A javaslatához *Tenczer* Pál szolt hozzá s azt emelte ki, hogy a chevra elnöke társadalmi állásánál, összeköttetésénél és befolyásánál fogva egyaránt méltó embert ajánlt *Gomperz* személyében az aggok menedékházának alelnöki tisztségére. A választmány ezután egyhangulag ejtette meg a választást. Az ülés során továbbá előadta elnök, hogy az idén ismét napirendre kerülnek a 3 évenként szokásos *chevra-tagfölvételek*. Ennek a nevezetes és a pesti zsidóság jótékony intézményeire nagyon áldásos aktusának kezdő időpontjául december hó 8-ikát ajánlotta. A fölvételek a régi szokások betartásával egy hétig fognak tartani. Mai vezérczikkeink különben szintén a chevratag-fölvételekkel foglalkozik.

Ezután a boldogult *Reusz* Károly elnök *siremléke* ügyében elfogadták *Ney* Ede és Társa mauzoleumszerű emlékére vonatkozó ajánlatát. A néhai elnök *urczképének* festése ügyében azon cél által is vezéreltetve, hogy zsidó művészek foglalkoztassanak, akként rendelkeztek, hogy ez arczkép megfestésével *Bruck* Lajos és *Zilser* Antal festőművészek bizassanak meg. A két festmény közül a sikerültebbet a chevra kadisa dísztermében helyezik el, míg a másikat az aggok háza termében, mely intézet körül *Reusz* Károlynak szintén kiváló érdemei vannak. A művészekre itt igen nehéz földadat vár, mivel a bold. elnöknek csak egy, a 60-as évekből származó arczképe áll rendelkezésre. A következő tárgy a temetői bizottság javaslata volt, amely szerint a „71 holdra terjedő új

temető kőfallal kerítendő be és kapuk, kocsiföljárók, stb. készítendő. A javaslatok még nem értek meg annyira, hogy a választmány végleg határozhatott volna. Ugy hírlik, hogy e munkálatok a chevra anyagi erejét erős próbára teszik, minthogy a költségek körülbelül 160.000 forintba fognak rugni. A szertartási termék berendezése iránt, a rabbiság véleményének meghallgatása után, már most intézkedtek. A hitközség és chevra kadisa közös nyugdíjintézete számára az évi 1500 forint szubvención fölül 300 frt rendkívüli segélyt szavaztak meg. Miután még hét aggkoru egyénnek az aggok házába leendő elhelyezését kimondták, az ülés elnök elteretése közben befejeztetett.

A chevra-tagfölvételekről a következőket hozhatjuk még olvasóink tudomására:

Három évről három évre veszi föl e humánus intézet tagjait. A fölvételek ünnepélyesen történnek. A község vénei és olyanok, kik a tudomány, irodalom, közjótékonyosság vagy hitfelekezeti élet terén kitűnnek, alkotják a fölvételi bizottságot. Az »szent egyesület« lényesen kivilágított közgyűlési terme ez alkalomból külön díszítést ölt. A nemzeti színű draperiakon a frigyláda szentelt takarói ékeskednek. Az asztalokon szent edények, tóra-ékeségek és egyéb emlékek vannak kirakva. Egy baldachin alatt ül az elnök. Az új tagot a bizalmi férfiak karonfogva vezetik az elnök elé, ki néhány meleg szóval *testvérré* fogadja a belépőt. Minden tag egy, vagyoni viszonyaihoz mért bekebelezési díjat fizet és ezenfelül tehetsége szerint jótékony czélokra adományokat is teszen. A tudomány és irodalom körül érdemeket szerzett férfiakat díj nélkül veszik föl. A pesti chevra kadisa, mely 110 év óta áll fenn, a világ e nemű intézetei között a legnagyobb. Emberbaráti működésének nagyszabású voltát mutatja, hogy évi 200.000 frtos költségvetéssel bír. A számos zsidó intézmény között a legnépszerűbb. Három évvel ezelőtt 1641 tagot fogadtak be, kik a hitközség részére tett nagy adományokon kívül, a chevra kadisa számára 68.000 frtot ajánlottak föl. Az ezidei fölvételek f. évi december hó 8-án veszik kezdetüket Előjegyzések a titkári hivatalhoz intézendők.

— **A Taub alapítványok.** F. évi június 6-ikán hunyt el a fővárosban Taub Salamon, a kinek nevét akkor egyszerre kiemelte az ösmeretlenség homályából az ő végrendelete, a mely jótékony czélokra közel 600.000 frtot juttatott. A nagyszabású jótévének végrendeletét e hét végén tárgyalták le Weinmann Fülöp dr. kir. közjegyzőnél, a mely alkalommal pontosan meg volt határozható az az összeg, a mely jótékony czélokra jut. A tárgyaláson a pesti izr. hitközséget Steiger Lajos dr. képviselte. Jelenvolt továbbá a két végrendeleti végrehajtó: Wahrmann Sándor, Fleischl Sámuel és Révész Károly dr. ügyvéd az örökösök részéről. Taub Salomonnak egész hagyatéka 1.010.000 frtra rug, a melyből a rokonok 260.000 frtot, egyes jótékony intézménynek 380.000 frtot s a fönmaradó 370.000 frtnak felét egyenlő részekben a Brody Adél-féle gyermekórház, az alapítandó izr. vakok-intézete és az alapítandó zsidó gymnasium kapnak. Ha az utóbbi két intézményből egyik vagy másik 20 éven belül életbe nem lépne, a részére eső hagyatéka a másik két intézmény közt osztandó föl. A végrendelet szerint tehát 565.000 azaz *ötszázhatvanötezer forint* jut tisztán jótékony és közhasznú czélokra.

— **Magyar szó Miskolczon.** Osmeretes az a herce-hurcza, melyet a magyar hitszónok alkalmazása ügyében, az orth. közvetítő iroda segedelmével, néhány miskolczi hitközségi tag nem enged a napirendről lekerülni. Tudjuk, hogy a vallás- és közoktatásügyi minisz-

ter is meginformálták olyformán, hogy a magyarosító miniszter keze alól, egy a magyarosítási törekvésekkel homlokegyenest ellenkező rendelet került ki. A miskolczi hitközség ugyanis magyar hitszónokává Spira Salamon dr. losonczy főrabbit választotta meg. A miniszter azonban az orth. közvetítő iroda informálására eltiltotta a megválasztott pap beiktatását egy olyan beiktatási napon, amelyet az orth. közvetítő iroda eszelt ki. A miniszter értesült arról, hogy őt tulajdonképpen fölültették, minél fogva visszavonta a november 1-jei állítólagos beiktatás tilalmazását. A miniszter ide vonatkozó rendelete, mely a miskolczi magyar hitszónok alkalmazása érdemében semmit sem mond és egyelőre csak egyik hamisságát leplezi le az orth. közvetítő bizottságnak, egész terjedelmében a következő:

69.277/1897. sz. Minthogy dr. Gencsi Samu, mint a miskolczi izr. orth. hitközség elnökének f. évi október hó 31-én kelt és közvetlenül hozzám benyújtott beadványa szerint a hitközség által Spira Salamon losonczy rabbi személyében megválasztott hitszónok beiktatásának határideje nem f. é. november 1-ére, hanem f. é. december 12-ére van kitűzve s miután az ünnepélyes beiktatást beszüntető f. é. október hó 26-án 67.597. sz. a. kelt rendeletem azon *téves jelentés* alapján adatott ki, hogy a beiktatás november 1-én fog megtartatni: ennél fogva kijelentem, hogy a hivatott 67.697. számú rendeletem ez idő szerint *tárgy-talanná* vált, mert a beiktatás idejéig az ügy a fönálló szabályok szerint befejezést nyerhet. *Wlassics.*

— **Román zsidók emancipációja.** Romániának majd minden nagyobb városában már huzamosabb ideje vannak zsidó egyesületek, amelyek a bukaresti központi vezetés alatt állanak. Ennek a szervezetségnek az a célja, hogy a benszüllött zsidók számára megszerezze az állam állampolgárságot és a vele járó politikai és társadalmi egyenjogúságot. Az állampolgárságot Romániában nagyon nehéz főképpen zsidóknak megszerezniök, bár a törvény elég óvatosan nem a zsidók honosítását teszi nehezzé, hanem az »idegenekét«. Nos, a zsidókat Romániában, ha benszüllöttek is, idegeneknek tekintik. Az »idegenek« ugyanazon közterheket viselik, mint a benszüllöttek, sőt az általános hadkötelezettséget is kiterjesztették rájuk. A lerótt és lerovandó véradó fejében viszont a román függetlenségi harcz után azt a kedvezményt adta az állam az idegeneknek, hogy aki hadkötelezettségének eleget tett, annak joga van a honosításra. Az új »idegen« nemzedéknek így tehát meg volna a módja a román állampolgársághoz. A román kormány azonban más oldalról támadta meg a zsidó »idegenek« jogait. Törvényileg kimondotta, hogy zsidó tiszt nem lehet, valamint azt is statuálta, hogy az ingyen elemi taníttatáshoz az idegeneknek nincs joguk. Most megint két törvénytervezet kész Romániában, amely az »idegenek« és így főképpen a zsidók ellen irányul. Az egyik törvényben a hadügyminiszter ki akarja mondatni, hogy az »idegenek« nem tartoznak katonáskodni, evvel azonban az idegenek elvesztik polgári jog-kedvezményüket. A másik törvényben a közoktatásügyi miniszter azt akarná statuáltatni, hogy az »idegenek« a középiskolákban is fizessenek tanudíjat. Mivel az »idegenek« ezimen mindakét törvénytervezet a romániai zsidók ellen irányul, ez okból ezeknek föntebb említett szervezete f. hó 7-ikén Bukarestben rendkívüli országos kongresszust tartott, hogy ellenük állást foglaljon. A kongresszus végén a benszüllött zsidók határozati javaslatban kijelentették hogy *emancipációjuk teljes kivívása érdekében fölveszik a harczot* és megfogadják, hogy e harczban ki nem dőlnek. — Kíváncsian várhatjuk a fejleményeket.

— **A hontvármegyei izr. stqu hitközség** Ipoly-ságon f. hó 14-ikén tartotta meg székházában évi rendes közgyűlését, melyen *Hummel* Sándor dr. elnöknek a tagok nagy számát nyílt módja üdvözölni. Az elnök beszámolójában lelkes hangon szólt a felségének a 10 szoborra vonatkozó legfelsőbb elhatározásáról. Elősméremmel szólott továbbá *Groszmann* Gyula hitk. főrabbirol, ki két ünnepi istentiszteleten hazafias magyar beszédekot mondott. *Kondor* József és *Winter* Ferencz szólottak ezután az elnöki beszámolóhoz, melyet az elnök érdemeinek méltatásával mindketten tudomásul vettek és új hitközségi tanácssterem építését sürgették. *Winter* Ferencz ezenfőül a templomi szónoklatnak tiszta magyar nyelven tartását hangoztatta és a kongresszusi alapon való alakulás kérdését is fölvetette. Fejtegetéseit nagy tetszéssel fogadták. A közgyűlés ezután változatlanul elfogadta az évi költségvetést s az adófelosztámlási bizottságba elnök ajánlatára *Schwarz* Adolf, *Vermes* József, *Wilhelm* Károly dr. anyahitközségi és *Willoner* Nándor és *Hirschbein* Ignác vidéki tagokat választották be. Végül néhány szervezeti kérdést tárgyaltak, aminek befejezése után a közgyűlés, elnök elzetésével, befejeződött.

— **A zsidó tanítók gabellája.** Érdekes határozatot hozott a vallás- és közoktatásügyi miniszter abból az alkalomból, hogy az abauj-szántói orth. hitközség tanítói elpanaszolták főlebbezésükben, mikép a hitközség nekik kevesebb kedvezményt ad, mint a papoknak, kántoroknak és hitközségi szolgáknak. Ezek a hitközségi tisztségeselek, illetőleg alkalmazottak ugyanis nem fizetnek kultusz-adót, gabellát, ingyen kapják kenyérhagyókor a maczeszt és a nagy ünnepekre a templomi ülést, míg a tanítót a hitközség — a fölmerült esetben az abauj-szántói — kizárja ezen kedvezményekből. A miniszter evvel szemben úgy döntött, hogy a hitközség tartozik minden olyan kedvezményt, mely a papnak és kántornak jár, a tanítóknak is megadni s amennyiben a hitközség ezt nem tenné, a tanítónak kártérítésre van igénye. Ezt a döntést a tanítók és mi is szívesen látjuk. De bizonyára nem látják szívesen az orth. hitközségelek, mert a miniszter határozatát a kongresszusi statutumok 14. §-ára alapította. Az orthodox szervezet nem ösmeri el a kongresszusi statutumokat s a miniszter most mégis ezen az alapon kötelezte az abauj-szántói orth. hitközségeket a kedvezmények megadására. A zsidó felekezet egységes volta evvel az intézkedéssel újabb támpontot kapott, amely támpont meg van különben az orsz. izr. iskolaalapban is — amelyet a kedvezményes kölcsönök révén, melyekről másutt van szó, az orth. hitközségelekben szintén igényeknek majd igénybe venni.

— **Az aradi izr. nőegyesület választmánya** e héten ülést tartott, amely alkalommal több szegénysorsu leányt láttak el téli ruhával. Az ülésen *Rosenberg* Sándor dr. főrabbi melegen méltatta a nőegyesület jótékonyágát és hasonló értelemben szólalt föl *Steinhardt* Mór dr. és *Deutsch* Bernát. Ezután tudomásul vették *Rosenberg* Lipót főjegyző jelentését, amely szerint a folyó évben adományokból 585 frt és alapítványokból 525 frt folyt be. Megállapították továbbá, hogy a jövő esztendőben állandó segélyekben 2500 frtot fognak kiosztani, míg ez évben 300 frt rendkívüli segélyt. Végül megválasztották a népkonyha-bizottságban megüresedett helyre *Steinhardt* Mórnt.

— **Ruhakiosztás Baján.** A bajai talmud-tóra egyesület mint minden évben, úgy az idén is gondoskodott a szegény iskolás gyermekek téliruha szükségletéről. Negyven fiut látott el tetőtől-talpig meleg ruhá-neműekkel. A nőegyesület e héten ugyancsak negyven

leánygyermek téliruha-szükségletéről fog gondoskodni. A szegény gyermekeknek élelmi szükségletéről is nagylelkűen gondoskodnak a bajaiak. Vagy száz nagyobbacska tanuló egyes családoknál kap rendes élelmezést, 40 pedig az új leányegyesület népkonyháján kap meleg ebédet.

— **Uj egyesület.** Mohácson sátoros záróünnepkor *Flesch* Ármin dr. főrabbi a szenirás tanításának fontosságáról szónokolt és ennek előmozdítása végett talmud-tóra egyesület alakítását javasolta. A szónoklat fenkölt tartalma termékeny talajra talált és a lelkes indítvány mihamar testet váltott. Az egyesület megalakult s elnöke *Tornai* Gyula járásbíró, alelnöke *Hermann* Manó dr. orvos, igazgatója az indítványozó főrabbi, aki a tanítás nehéz munkájára is vállalkozott és naponta két órán át majd az elemi, majd a polgári iskolai fiukat és leányokat oktatja, vasárnap délutánonként pedig a fölnottek számára tart előadást. A jegyzői tiszte. *Pólya* Albin polgáriskolai tanár tölti be, aki a szombat délutáni ifjusági istentiszteleten is részt vesz.

— **A budapesti aut. orth. izr. hitközségből.** A tanítóknak sehol sincs valami kedvező helyzetük s aránylag az ő munkájuk az, a mely legkevésbé részesül méltó elősmérésben. Az orth. hitközségelekben pedig különösen siralmas az ő sorsuk, mert a tanítókat, a fölvilágosodás terjesztőit, a fanatikusabbak nem igen szívelhetik. A pozsonyi orth. hitközség tanítóinak sorsáról sokszor szólt a szomorú ének és éppen mai számunkban jelezzük, hogy az végre jobbra fordult. Itt van azonban evvel szemben mindjárt egy másik szomorú dolog, a mely szól a budapesti aut. orth. hitközség tényéről. Ennek a hitközségnek is van külön hithű iskolája s annak élén egy igazgatója. Már most az igazgató törvény értelmében az őt megillető lakbérilletményt kérte és követelte. Az, hogy az igazgató törvényadta jogával mert élni, nem tetszett az aut. orth. izr. hitközség iskolaszékének, a mely az igazgató-tanítót jogos követelésével együtt egyszerűen elcsapta, holott az alkalmazást magát is törvény védi.

— **A pozsonyi tanítók öröme.** A pozsonyi orth. hitközség tanítói nagyon sokszor panaszkodtak helyzetüket, amelyen kenyéradójuk segíteni minden utánjárás és jogosult kívánság daczára sem akart. A tanítók azonban erősen tartották magukat és sikerült is elérniök azt a kedvezményt, hogy tízüknek fejenkénti lakbérilletményét évi 210 frtra emelték föl. Hogy a dolog lehetővé vált, abban — mint nekünk írják — *Rosenbaum* Izrael iskolaszéki elnöknek, *Gestetner* Lázár és *Herzfeld* Ignác előjáróknak jelentékeny részük volt.

— **Rosenzweig-Saphir Saroltát,** a főváros humanitárius tevékenységének ezt az előkelő alakját, ünnepelték vasárnap abból az alkalomból, hogy a központi Fröbel-nőegyesület elnöki tisztségében negyedszázadot töltött. Az ünnepen képviselve volt a vallás- és közoktatásügyi miniszterium, a fővárosi tanács, az övfőintézetek, a tanítóképzők és számos rokonegyesület. Az ünnepséget *Verédy* Károly kir. tanfőlügyelő nyitotta meg, miközben a jubiláltat a gyűlésterembe kérték; *Rosenzweig-Saphir* Saroltát, miután a diszhelyet elfoglalta, előbb *Ábrányi* Emil verssel, majd a kultuszminiszter nevében *Azaméth* min. tanácsos, a főváros részéről *Rózsavölgyi* tanácsos, az intézeti választmány képviselőjében *Jónás* Ödön orsz. képviselő, a tanítóegyesületek részéről *Seres* Sándor igazgató, a kiseddóvó egyesületek nevében *György* Aladár beszéddel köszöntötte. Ezután fölolvasták a kultuszminiszter meleg elősmereő levelét. Az intézet választmánya az ünnepelt urasszonynak, aki akkor már bokréták és koszorúk között ült, ezüst koszorut nyújtott át; az egyesület pedig 1000 frtos alapítványt létesített.

az ünnepelt nevére. Az ünnepségen meleg órációkban részesítették *Kauders* Manónét, az egyesület buzgó ellenőrét is. *Wlassics* miniszter áldásos tevékenységét méltató levelet írt hozzá, a választmány pedig ezüst tálcát adott át neki.

— **Ünneplés.** *Reichenberger* Fülöp dr. b.-ujfali orvost f. hó 16-ikán igen szépen megünnepelték abból az alkalomból, hogy emberbaráti tevékenységének negyedszázadja betelt. Az ünneplésben vallás- és rangkülönbség nélkül részt vett az egész község. Kollegái *Konrád* Márk dr. váradi bábaképzőbeli igazgató vezetése alatt tisztelegtek s szónokuk is ő volt. A kartársak tisztelgése után az orth. hitközség vezetősége, majd a községi előljáróság, a tüzoltó testület és a kaszinó tisztelgett nála. Este 8 órakor a városháza nagytermében bankett volt az ünnepelt tiszteletére, amelyen részt vett *Bölköny* György főszolgabíró, *Kerekés* Gyula főjegyző, *Habokay* és *Lux* ügyvédek, *Zonda* vasuti főmérnök, a hitközségi és politikai községi előljáróság stb.

— **Fiui kegyelet.** *Grauer* Vilmos dr. igazán ritka kegyelettel őrzi édesapja emlékét. Eddig is sok-sok jót tett az ő nevében s a bold. halálának évforduló napját most is arra használta föl, hogy az elhunyt emléke iránt való szeretetet és tiszteletet növelje. Különböféle jótékony czélakra 300 frtot juttatott s a Budapesti Újságírók Egyesületének, valamint az »Otthon« írók és hírlapírók körének 100—100 frtot küldött bold. atyja nevét viselő alapítványképpen.

— **Egyetemi élet** A budapesti tudományegyetem szakosztályaiban oly buzgalmat és munkásságot még sohasem fejtettek ki mint az idén. Irodalmi estélyek, felolvasások egymást érik, melyeknél örömmel konstatálhatjuk, hogy a zsidó ifjuságnak jelentékeny szerep jut. A jogi szakosztályban különösen kitűntek: *Bedő* Mór, ifj. *Chorin* Ferencz, *Horr* Sándor, *Löw* Antal, *Pajor* Ernő és *Wolfner* Pál joghallgatók. A legutóbbi ülésen *Bedő* Mór és ifj. *Chorin* Ferencz dr. *Timon* Ákos, *Pajor* Ernő pedig dr. *Kajuch* Márton egyetemi tanárok is kiváló dícséretben részesítették alapos és nagykészültségű tanulmányaikért. A mostanában megalakult »University Settlement« tisztviselői között is ott látjuk: *Bedő* Mór, ifj. *Chorin* Ferencz és *Wolfner* Pált. Mindezekből látható, hogy a zsidó egyetemi ifjuság nemes és komoly törekvéssel igyekszik a maga számára positiót teremteni; és ha sikerült is őket az »Egyetemi kör« választásain kiszorítani, a komoly tudományosság terén mégis előkelő szerep marad az övéké.

— **Szegény gyermekek fölruházása.** A budapesti *Holzer*-féle kávéháznak egy asztaltársasága, amelynek *Fröhlich* Miksa és *Klein* Berthold az elnökei, e héten 60 szegény gyermeket látott el téli ruhával. A megjutalmazottakhoz *Frenkl* Gyula dr. intézett beszédet, a kávé pedig megvendégelte őket.

— **Óbudai népkonyha.** Az óbudai népkonyha, amelynek dr. *Tatay* Adolfné áll az élén, kiterjesztette működése körét. Ujabbán a dohánygyári munkások olcsó élelmezéséről is gondoskodik és így körülbelül 1000 munkásnőnek válik a javára.

— **A siklósi rabbi temetéséről** közölt mult heti tudósításunk pótlásra szorul, mert két adat kirekedt belőle. A temetésen a mohácsi hitközséget négytagú küldöttség képviselte, melynek vezetője *Wolf* Zsigmond elnök volt, aki egyuttal a X. izr. községkerületet is képviselte, mint amelynek alelnöke s amelybe a siklósi hitközség is tartozik. A temetésen résztvett idegen papoknak a siklósi hitközség előismerő leveleket küldött s ezekben meleg szavakkal emlékszik meg az egyes szó-

nokok szép beszédeiről. Tudósítónk értesítése szerint a pécsi pap beszéde mellett különösen *Flesch* Armin mohácsi főrabbi szónoklata keltett, úgy tartalmánál, mint előadásánál fogva mély és szívetjáró hatást.

— **A püspök előtt.** *Fircsák* Gyula ungvári gör. kath. püspök a minap Nyíregyházán járt, hogy a millennárius esztendő alkalmából ottan épült új templomot felszentelje. Az egyházfő előtt a városbeli felekezetek mind tisztelegtek s így a zsidó hitközség is megjelent előtte egy *Baruch* Arnold stquo hitközségi elnök vezette küldöttséggel. A zsidó küldöttség szónoka, *Baruch* Arnold többek közt így szólt: »Városunkban példaszerű a vallásfelekezetek között való egyetértés és együttérzés. Mi is átérezzük és osztjuk a helybeli gör. kath. egyházat ma ért örömet. Adja a Mindenható, hogy Méltóságod az egész ország által elősmert liberális eszméi terjesztésével még nagyon sokáig örülhessen egyháza fejlődésének és virulásának.« A püspök azt felelte válaszában, hogy igen örül, hogy a felekezetek között a városban oly szép egyetértés uralkodik s csak ennek köszönhető, hogy a város virágzik. Kívánja, hogy ezután is így legyen, hiszen egy Atyánk van mindnyájunknak. A püspök e szép szavak után beszédbe elegyedett a küldöttség tagjaival. *Vadász* Leo iskolaszéki elnöktől az új zsidó iskola felől tudakozódott.

— **Az újpesti izr. iparos és kereskedelmi ifjak egyesülete,** amelyet *Venetianer* Lajos dr. főrabbi alakított meg, hogy humanus és kulturális érdekeket szolgáljon, a jövő hónapban megkezdí munkásságát. Deczember 18-ikán az újpesti népkonyha javára hangversenyt fog rendezni, amelyen *Venetianer* Lajos dr. fölolvass és *Arányiné* br. *Lange* Emma asszony is közreműködik.

— **Új templom Kun-Szt-Miklóson.** Kun-Szt-Miklóson 14 éve vesződnék már templom-hiánnyal. ennyi ideje évről-évre pótimaházat kellett az iskola helyiségeiben berendezni. Az eklézsia szegény, templom-helye nem volt, s így az elnök *Bauer* Ignác dr., a ki már 15 éve viseli a tisztséget, nem tudta kedves tervét megvalósítani. Az idén azonban jobbra fordult a templom-építés dolga. *Bauer* Gábor elnökle alatt megalakították az építő bizottságot, a mely elkezdte az agitációt. Az első adományt, 1000 frtot, az építő bizottság elnökének atyja id. *Bauer* Ignác most a nagy ünnepek alkalmával tóraolvasás közben ajánlotta föl. Ezenfölül csakhamar még 2000 frtot ajánlották meg az építésre. A templom-építés tervét is elkészítették *Bobula* János műépítésszel s azt a minapi gyűlésen tárgyalták és némi módosítással elfogadták. Telket a mostani templom mellett fölépítménnyel együtt 2000 frton vettek, 4000 frtot várnak az ülések vételarából, 3000 frtjuk van; de még valami 10,000 frt kellett. *Deutsch* Ignác dr. ajánlatára az orsz. iroda révén az iskolaalaphól akartak kölcsönt kérni s merült még föl több terv is. Végre *Deutsch* Gábor indítványára abban állapodtak meg, hogy a hitközségnek 20 jobb módú tagjától fejenként 500 frtot fognak kérni a templomra. Az elnök magára vállalta a határozat végrehajtását és a hiányzó 10,000 frt az áldozatkész hitközségi tagok jóvoltától és az elnök rábeszélése folytán biztosítva lett. A jövő évben már az új templomban együtt fog imádkozni az egész hitközség.

— **A Wesselényi-utcai iskolának,** melyet a tavalyi fölavatás alkalmával illetékes helyről a főváros legszebb tanintézetének minősítettek, sok kellemetlenséget okozott az, hogy a nehéz társzereknek rossz döcögős volt körülte az utjuk. A pesti izr. hitközség, mint az iskola főntartója, ahogy annak idején írtuk, kérte a fővárost, hogy a tanítás eredményessége érdekében az iskola körül zajtalan utca-burko-

latot alkalmazzanak. A főváros a jogos kívánságnak eleget tett s a Wesselényi- és Kertész-utcák zajtalan burkolattal való ellátásának munkálatai már e héten be is fejeződtek.

— **A zsidóság etikája.** *Lazarus Mór* a híres tanár, *Nahida Remy* férje, három kötetes munkát ír a zsidóság etikájáról. Az első kötet már kész és nyomdába került. *Zadoc Kahn*, kinek kívánságára a mű francia nyelven is megjelenik, azt mondja e munkáról, melyet kéziratban olvasott, hogy »az első, amely a zsidóság legbensőbb etikai tartalmát beható tudományossággal rendszeresen földolgozza«.

— **A szegény diákok számára a fővárosban** gyűjtés folyik. *Weisz Jakab* dr. tekintélyes fővárosi orvos vetette föl a tervet, hogy a szűkölködő egyetemi polgárok számára tanulmányi alapot létesítsenek, amelyhez az indítványozó küldötte az első pénzadományt. Nemes követői már sokan vannak.

— **A sionizmus bizalmi embere.** Előző számunkban fölpanaszoltuk, hogy a sionisták bécsi lapjában: a »Welt«-ben valami *Moritz Zobel* nevű egyén hat hasábos rémlátásban mutatja be a »magyarországi antisemitizmust«. Nem tudtuk, hogy ki fia légyen az a *Moritz Zobel*, aki azt a földet, amely neki kenyeret ad, ilyen módon elragalmazza. Most közlik velünk, hogy a »Welt« bizalmi férfia, aki itt a sionizmus terjesztése végett lát antisemitizmust, egy 18 éves ifjonecz, aki, mint a n.-szombati orth. rabbi talmud-növendéke, nem tudjuk, mi módon szerezhette meggyőződést a gentry, az egyetem, a sajtó és a kormány antisemitizmusáról. *Moritz Zobel* ur csak nem járt az egyetemre és talán csak nem a gentry körökben forgolódik? Ha igen, mit szól hozzá a n.-szombati orth. pap?

— **A homonnai izr. filléregylet,** amely *Thomán Dávid* dr. védnöksége alatt áll, f. hó 27-én a homonnai Stefánia-szállóban tombolával egybekötött fillérestélyt rendez. Az estély jövedelméből szegénysorsu tanulókat, *valláskülönbség nélkül*, taneszközökkel fogják ellátni.

— **Friedlieber Albert** ról a s.-a.-ujhelyi anyahitközségnek erről az oszlopos emberéről írtunk a múlt héten gyémántlakodalma alkalmából. Az ünnepség alkalmából melyen két fia és több rokona személyesen vett részt, üdvözölték a jubiláris párt a nyíregyházi és törökszt.-miklosi rabbik, továbbá *Löw Wolf* az ungvári, — ezelőtt s.-a.-ujhelyi főrabbi fia és *Gottdiener*, kik a s.-a.-ujhelyi hitközségnek nagytekintélyű tagjai s ez uttal a pártszemponton — személyes tiszteletből — túl tettek magukat.

— **A névmagyarosítás** — amint *Halmos* polgármester példája után várható volt — csakugyan nagyobb lendületet vett. Kereskedelmi körökben is mozgolódnak, hogy az érzelmetbeli magyarság névelivel párosuljon. Ettől a szemponttól vezéreltetvén, *Engel Pál*, a Magyar kereskedelmi részvénytársaság vezérigazgatója is megmagyarosította a nevét »*Elek*«-re, azonfölül kölevélben hívta föl a társaság központi és fiemei tisztviselőit, valamint a magyar kereskedelmi muzeum külföldi kirendeltségeit, hogy neveiket a részvénytársaság költségén magyarosítsák meg. 22 tisztviselő már is bejelentette a névmagyarosítást.

— **Halálozás.** *Dr. Sichermann Adolfiné*, szül. *Róth Etelka* Debreczenben f. hó 14-ikén élete 24-ik és házassága 5-ik évében hosszas szenvedés után jobb létre szenderült. A széplelkű urnót, kit oly korán szőlított magához az Ur, nagy és előkelő család gyászolja és Hajdu-Szoboszlón örök nyugovóra tisztelőinek nagy serege kísérte.

— **Eljegyzés.** *Kohn Vilmos*, a *Kohn* és *Milch* fővárosi tekintélyes czég egyik főnöke, a ki Zólyomi K. Vilmos néven nemrégiben szép czikket közölt lapunkban szentföldi utjáról, eljegyezte *Eiser Ede* ó-budai tekintélyes nagykereskedő leányát, *Erna* kisasszonyt.

— **»Az Ifjuság«.** Egyre jönnek kedvesebbnél kedvesebb levelek, amelyek méltatják azt a vállalkozást, amivel mi a fiatal Izrael szívére-lelkére akarunk hatni, hogy a zsidó családi élet ragyogását, amelynek tűzforrása a hit, visszaállítsuk. A nagyok biztatnak, a kicsinyek becézgetnek, édes szóval köszöntgetnek. Öröm látni leveleiket. Különösen szép leveleket kaptunk *Schwarz Mór* dr. turóczt.-mártoni főrabbitól, aki jelenti, hogy megkezdte az előfizetők gyűjtését, *Bernstein Béla* dr. szombathelyi főrabbitól, aki az ottani iskola számára rendeli a lapot és nagyon kíváncsúnak véli, hogy »Az Ifjuság« üdvös törekvése sikert arasson. *Bun Samu* n.-kanizsai igazgató »legalább 10-szer annyi lapot kér, mint amennyit kapott«. *Dékány Géza* dr. budapesti vallás-tanár egy csomó előfizetőt küldött s még többeket ígér; *Révai Miksa* budapesti vallás-tanár tudatja, hogy tanítványainak fölolvasta »Az Ifjuság« czikkeiket és írja, hogy mennyire megaláztatott az a kicsinyeket. *Füredi J.* tanár, *Brüll* sásdi néptanító előfizetőket küldtek. A kicsinyek a főváros és vidék legelőkelőbb családjaiból még héber talányfejtéseket is küldtek már be kedveskedő sorokkal, sőt olyan is akad nem egy, aki első zsengéjét jelentette be — ilyen pl. a kis *Hüvös Lajos* diák, *Hüvös Józsefnek*, a nagytekintélyű fővárosi biz. tagnak fia.

— **A zsidók története a babilóni fogságtól a talmud befejezéséig.** Iskolai használatra írta *Dr. Mandl Armin*, rabbi, Vágújhely 1897.

A szokásos nyári tankönyvtermésből jutott a zsidó tanügyi irodalomnak is. Különösen a zsidók története szokott leggyakrabban és legváltozatosabb alakban megjeleni. A sokféle feldolgozás pedig arra mutat, hogy e könyvek nem igen elégitik ki az igényeket. Hitvani könyvekre pedig méltán alkalmazzák a legszigorúbb kritikát, hiszen a tanuló ifjuság abból meríti vallásos tudásának nagy részét. A hitoktatásra szánt idő — a felekezeti iskolákat kivéve — rövidre van szabva; a tananyag pedig, különösen a héber nyelv okozta nehézség miatt, sok és így a zsidók történetének tanítására és tanulására csak igen kevés idő jut. Első kelleke azért a zsidók történetét tárgyaló tankönyvnek a rövidség és szabotosság, a világos nyelvezet és kerülése mindennek, ami nem okvetlenül szükséges. Ezen előnyökkel dicsekszik *Dr. Mandl Armin* főtnevezet könyve, mely a zsidók történetét tárgyalja egészen új határok közt: a babilóni fogságtól a talmud befejezéséig. Csakhogy a rövidség szintén ártalmas, ha túllépi a kellő határt és ettől a hibától M. sem maradt ment. Így pl. a kereszténység keletkezéséről M. alig tesz említést. Azzal, hogy »Jésua (értsd: Jézus) fellépését legjobban maga a kor magyarázza« (35 l.) édes keveset mondott. Mi ezt a magyarázatot a könyvtől várjuk volna.

A nehézség elől a hitoktatónak nem szabad kitérni, hanem tudásból eredt határozottsággal kell e fontos eseményt tárgyalni. Különösen napjainkban, midőn a középiskolai hitoktatásban a fősúlyt a történet tanítására fektetjük, a kereszténység keletkezése fölött nem szabad átsiklani, hanem behatóan kell azt tárgyalni, hogy a tanuló ifjuság erősítést nyerjen hitében. El sem képzelhetem, hogy pl. a r. kath. hitoktató az egyháztörténetben a reformációt hallgatással mellőzze. Egész bátran elmaradhatott volna azonban a Hilél hét szabályának héber

és magyar felsorolása (33 l.), mert a középiskolák alsó osztályaiba járó tanulók, kiknek a könyv szánva van, nem érthetik meg, hogy mi »a fogalmak analógiája« vagy »az általános és részletes szembeállítás« stb. Ebben a főleg szöszaporítást gondosan kerülő tan-könyvben szinte föltűnik, ha M. azt mondja, hogy »a zsidók sokáig alvó oroszlátként tűrték« stb. (38 l.) vagy »Izrael másodszor fogta vándorbotját« (42 l.) vagy hogy a szentírás betűiből épületet emeltek, »melyet az idők tomboló viharai meg nem ingattak« és ez a talmud. Iyen és hasonló kifejezések éppenséggel nem tankönyvbe való és M. ezt is, más fölületeséget is, pl. a héber szavak inkonzekvens átírását egy kis figyelemmel elkerülhette volna. Nem egész helyes Ráv és Sámuelről azt mondani: »iskolát nyitott«; a midrás nem főképp a szentírás *erkölcsi* parancsainak magyarázatát tartalmazza (53. l.) mert van 1. halachai és 2. agádai midrás. Feltűnő, hogy M. jeles talmudista létére Sámuel törvényét »dina dimalkatha dina« úgy adja elő, hogy »az állam törvénye minden zsidóra nézve ép oly kötelező erővel bír mint saját vallási parancsolatai« minden magyarázat nélkül adja a tanuló elé, holott Sámuel ezt *csak* polgári és bűnügyekre mondotta, de nem a vallásos törvényekre. Ezen sokak által szándékosan vagy tudatlanságból félremagyazott tétel nagyobb figyelemmel lett volna tárgyalandó annál is inkább, mivel annyiszor hivatkoznak rá.

Ezen megjegyzések nem a könyv ellen, hanem annak érdekében irattak, mert hogy ez a könyv rövid időn második kiadásra kerül mint első kötete, az kétségtelen. Megérdemli ezt tiszta, világos, szabatos nyelvezete miatt ép úgy, mint a szakszerű, alapos feldolgozása miatt. Dr. Mandl, ki az ország egyetlen zsidó reáliskolának vallásos vezetője, szép hivatásához méltó munkát nyújtott, melyhez őt, eltekintve csekély fogyatkozásaitól, melyek az új kiadásból bizonyára elmaradnak, őszintén üdvözölhetjük.

Nagy-Atád.

Dr. Lövy Ferencz.

— **A zsidójukat kéri.** Doronovoskay Dolost oroszországi falu parasztjai érdekes kérvényt nyújtottak most be az ő fölöttes hatóságukhoz A zsidójukat kéri vissza és engedelmet sürgetnek annak ott lakhatására. Kérelmüket így indokolják: »Az ő eltávokzása a faluból nekünk szegény parasztoknak nagy nyomorúságot és aggodalmat okoz. mert A. J. — így hívják a zsidót — a mi jötevőnk és kenyéradónk.«

— **Uj zsinagóga.** Washingtonban a napokban tették le az építendő uj zsinagóga alapkövét. Az ünnepségnek kiváló fényt kölcsönzött az, hogy az *Egyesült-Államok elnöke*, Mc. Kinley, Shermann államtitkár és egyéb előkelőségek is jelen voltak. Az első kalapácsütést a szabadkőmives páholy elnöke eszközölte azzal a kalapáccsal, melyet 100 évvel ezelőtt az Egyesült-Államok első elnöke, Washington György használt.

— **Sidneyben** (Ausztrália) legutóbb zsidó irodalmi és társaskört alapítottak, melynek igen sok férfi és nő tagja van. Nem zsidók is tekintélyes számmal jelentkeztek tagokul, így többek közt Sir Conslow Sándor sidneyi főbíró. — Cohen Emanuel új dél-Walles igazságügyminiszterévé nevezetett ki.

— **Kitüntetett zsidó gazdák.** A tunisi zsidó gazdák a brüsseli kiállításon kiállított boraik, olajbogyóik és olajaik után nem kevesebb mint három ezüst érmet nyertek.

— **Zsidó kolonizáció Cyprusban.** Szentföldi zsidók, akik ott földmívelést tanultak és abból keresték kenyerüket, Jeruzsálemből keltezve kérvényt küldtek az

angol királynőhöz, melyben azt kéri, hogy alapítson számukra Cyprus szigetén földmives-gyarmatokat. A kérvényt az angol királynő uralkodói irodájából a »Jewish Colonisation Association«-hoz küldötték.

* **Kneipp vizkurája az 52. jubileumi kiadás után dr. Kelen József orvos átdolgozásában** megjelent az Eggenberger-féle könyvkereskedésnél. Ezen magyarosan és hiven átültetett munkát bizonyára szívesen fogadják mindazon szenvedő betegek, kiknek hízalma a kizárólagos és hosszas gyógyszeres kezelésben meg-ingott, és kik a boldog emlékeztető Kneipp páter csodaszerű és világhírű gyógymódját a maguk egészségének helyreállítására fel akarják használni. A népszerű orvosi irodalomban e mű az első rangot foglalja el és még igen sok hasznót fog hajtani a szenvedő emberiségnek. Ára 1 frt 80 kr., megrendelhető minden hazai könyvkereskedésben.

* Ugyancsak dr. Kelen József orvos átdolgozásában e napokban került ki sajtó alól Allbutt hírneves angol szerzőnek »**Asszonyok kézikönyve**« című munkája, mely hazájában 10 év alatt több mint 200 kiadást ért el, s az összes európai nyelvekre lőn lefordítva E művecske fiatal asszonyok részére számos, nélkülözhetetlen tudnivalókat tartalmaz. A magyar kiadáshoz a hírneves angol szerző írta a bevezető sorokat; a hazai viszonyokra való tekintettel Kelen dr. számos magyarázó jegyzettel látta el e művecskét, mely a legszélesebb mérvű elterjedésre számíthat. A munka Eggenbergernél jelent meg s ára 60 kr.

Köszönetnyilvánítás.

Felejthetetlen emlékü, kedvesnőm, Wiener Karolin elhunyna alkalmából az őszinte részvétnek oly nagy mérvű megnyilatkozásáért — képtelen lévén azokra egyenkint válaszolni — ez úton fejezem ki úgy saját, valamint egész családom nevében mélyen érzett hálámat és köszönetemet.

Köszeg, 1897. évi november hó 15-én.

Dr. Wiener Márk, rabbi.

Előfizetési felhívás.

Tisztelt előfizetőinket, kiknek előfizetése november hó 15-én lejárt, szintugy azokat, kiknek előfizetése már elebb járt le, tisztelettel kérjük, méltóztassanak előfizetéseiket megújítani, hogy a lap szétküldésében fennakadás ne történjék.

Előfizetési árak:

Egész évre	8 frt — kr.
Fél évre	4 » — »
Negyed évre	2 » — »

Papok, tanítók és községi hivatalnokoknak:

Egész évre	7 frt — kr.
Fél évre	3 » 50 »
Negyed évre	1 » 75 »

Az »Ifjuság« című képes gyermeklap-melléklettel:

Egész évre 2 frttal, félévre 1 frttal több.

Ujjonnan belépő előfizetőknek megküldjük lord Beaconsfieldnek (D'Israeli)

A MESSIÁS

és Breier Eduárd

Az ó-budai bachur

című, lapunkban megjelent regényeket.

Az „Eggenlőség”

szerkesztősége és kiadóhivatala

Budapest, Józseftér 10.

Képek a zsidók történetéből.

XI.

Don Abravanel Izsák.

Az Abravanel-család, amely lelki nemességben, szivjóságban, tudományban és diplomáciai ügyességben kiváló volt, régi hagyományok alapján, egészen Dávid királyi fájaig vezeti föl eredetét. A család kezdetben Spanyolországban, Sevillában lakott. Abravanel Sámuel, Izsáknak nagyapja, az 1391-diki zsidóüldözések következtében rövid időre keresztény hitet vallott. Maecenás volt a szó legtisztább értelmében, aki a tudományt és művelőit minden tőle telhető módon hathatósan támogatta. Nagyképességű és jómódu fia: don Jehuda Abravanel Spanyolországból kivándorolt és tevékenysége színhelyül Lisszabont választotta, ahol mint kincstartó, jelentékeny szerepet játszott a királyi udvar körében. Fia Izsák, akinek tettei és cselekedetei a zsidóság történetének legolvasottabb lapjaira kerültek, itt született 1437-ben.

A fiu, akinek éles esze és szokatlan nagy képességei korában csodálat tárgyául szolgáltak, már jókor pompás nevelést kapott. Jóravaló, tudós tanárok a bibliai és talmudi ismeretekkel épp oly behatóan ösmertették meg, mint a világi tudnivalókkal. »Ateret zekénim« (öregek koronája), »Czurot hajezódot« és a »Misne Tóra«-hoz (Deuteronomium) irt kommentárja, megannyi ifjúkori műve: egymaguk is elég alkalmasak voltak arra, hogy a tudós világ figyelmét felé irányítsák. Abravanel Izsák azonban nem aféle szobatudós volt, aki a maga négy fala közül soha ki nem keveredik és a financiaiálmeg az államtudományokhoz semmit sem ért; ellenkezőleg, mint diplomata és pénzügyi kapacitás is egyaránt kivált. Sűrűn érintkezett az ország legkitűnőbb államférfiaival, akik alapos tudását és nemes erényeit jól föltudták becsülni és méltányolni. Országra szökött a hire és még Affonzo király is, ez a jólelkű, előítélet nélküli való fejedelem sem restelte őt udvarába vonni és őt pénzügyminiszterévé tenni.

Affonzo király uralkodásának során Abravanel boldogan, békében élt; közbecsülésben és köztiszteletben állott és szünetlenül azon fáradt, hogy hazájában nagy szolgálatokkal megszerzett társadalmi súlyát hitfeleijavára is értékesítse. Mikor Affonzo Arczilla afrikai kikötővárost bevette, a győző harcosok számos maur mellett 250 zsidót is rabszolgának adtak el az országban. Ez a dolog a gyöngédlelkű Abravanelt nagyon leverte és bántotta. Egy derék társa segítségével országos gyűjtést indított a rabszolgák javára, hogy őket megválthassa. De nem érte be ennyivel. Jövendő sorsuknak is gondját akarta viselni. Abravanel ez okból udvarias írásban Olaszország legtekintélyesebb és legvagyonosabb zsidájához, Pisa Jechielhez fordult, hogy tegyen valamit a szerencsétlenek érdekében. Affonzo király abban az időben követeket küldött Rómába, nevezetesen don Lope de Almeidát és dr. Joao Szeccirát — ez utóbbi Abravanelnek jó embere volt — avégből, hogy IV. Sixtus pápát trónfoglalása alkalmából köszöntsék. Ezt az alkalmat használta föl Abravanel, amennyiben dr. Szeccira révén küldte el Pisa Jechiel barátjához írását, amelyben azt kérte, hogy Szeccira drt, aki megígérte, hogy a zsidókat a pápának melegen fogja ajánlani, valamint ennek nagytekintélyű kísérőjét a legbarátságosabb és legtisztességtudóbb módon fogadja és mondja meg nekik, hogy a nemes és derék Affonzo királynak humanitárius törekvéseit az olasz zsidók is nagyra tartják és sokra becsülik. Ez kétségtelenül kedvező hatással lesz a királyra és szolgálóra.

Szeccira drnak Pisa Jechielnek és nejének szóló ajánlékokat is adott.

Jechielnek »Ateret Zekénim« című művét és a »Misne Tóra« még be nem fejezett kommentárjának egy részét küldötte; az asszonynak pedig egy hűséges maur rabnót, aki huzamosabb ideig szolgált Szeccira drnál és gazdáinak teljes meglegedését bírta.

Amiként Affonzo király, azonképen a királyi házzal rokon Braganza-család is nagyon megbecsülte Abravanelt. Herczegek és nemesek mindennaposak voltak házában. Midőn azonban 1481. évi augusztus hó végén Affonzo király az örök nyugalom honába tért, alkonyodni kezdett az Abravanel szerencséjének napja. Palotájára éjsötétség borult és boldog családi életének egen vészjósló felhők gyülekeztek.

Affonso fia II. Joao, egy sivár, becsvágyó, uralomra szomjas és önző ember került a trónra. Az absolutizmusnak volt rabja, és mint ilyen legtekintélyesebb, legnemesebb államférfiaiban, akik nemes és gyöngédlelkű atyjának leghivebb tanácsadói voltak, mind egy szálal árulókat akart fölfedezni. Braganza Fernendó herczegével szemben pl., akit országszerte nagyon tisztelték, szemtől-szemben barátságot és szeretetet mutatott, a háta mögött azonban elpusztításán fáradozott. Királyárulással vádoltatta be és végre a spanyol királyi párral való állítólagos egyetértés miatt kivégeztette. A herczeg fivérei, akikre hasonló sors várt, szökéssel menekültek. E nagy vagyonu család minden gazdagságát lefoglaltatta a király.

A gyanuskodó király előtt ellenségei Abravanelt is bevádolták, Joao ezért maga elé idéztette Abravanelt, aki nem tudott arról, hogy valamit vétett volna. A hívásra menten elindult. Utközben azonban találkozott egy barátjával, aki a legbizalmasabban közölte vele, hogy a király Abravanelt szintén árulással akarja vádolni, hogy így eltehesse láb alól. Eme barátságos figyelmeztetés után Abravanel rögtön menekült.

A király alig értesült Abravanel meneküléséről, menten poroszlokat küldött utána, akik azonban nem érték őt utól. Abravanel Spanyolországba ment, felesége, gyermekei nélkül és teljesen vagyonatlanul. A portugál-spanyol határt szerencsésen elérte és Toledot választotta új otthonául. Abravanel Spanyolországból védíratot intézett II. Joaohoz és ártatlan voltát fejtegette; a lbizmatlan uralom- és pénzvágyó királyt azonban éppen séggel nem lehetett meggyőzni. Ellenkezőleg a király elrendelte, hogy nemcsak Abravanel, hanem már orvosként működő fiának vagyonát is el kell kobozni. Abravanel családjának így azzal is be kellett érnie, hogy megengedték nekik a kivándorlást Castiliába, ahol a családító etelepedett.

Toledoban Abravanelt nagyon szívesen fogadták; hitfelei vetekedtek egymással, hogy a mindenféle ünnepektől államférfi, aki alávaló rágalmozók intriguái és csinyjei folytán egész vagyonát és befolyásos méltóságát elveszítette, minden lehető tiszteletben és figyelemben részesüljön. Tudományszomjas ifjak is hamarosan akadtak, akik előtt Abravanel készséggel nyitotta meg nagy tudása bő forrását. Eközben azt is banni kezdte, hogy Portugáliában idejét és erejét inkább az államtudományoknak, mint a hittörvények tanulmányozásának szentelte, amely okból szomorú helyzetét, amelybe jutott, isten igazságos büntetésének képzelte. Ezzel a fölfogással azután minden erejével nekifeküdt, hogy a mulasztottakat pótolja. Tudós barátai javaslatára a négy történeti prófétára vonatkozó kommentár kidolgozásába kapott. Józsua könyvéhez 16 nap alatt, a bírák könyvéhez 25

nap alatt és Samuel két könyvéhez fél hónap alatt befejezte a kommentárokat. Ezek a munkák Abravanel óriási tudásáról és fejlett nyelvismereteiről tanuskodnak. Szigorú konzervativizmusa és mélységes vallásossága mellett is türelmes és gyöngéd volt más hitűek és más-ként gondolkodók irányában. Sőt attól sem riadt meg, hogy keresztény exegeták hevesebb nézeteit használja és idézze műveiben. Még Paul de Burgost, az apostolat is emlegeti. Jezajáshoz írt kommentárjában.

De Castiliában sem soká foglalkozhatott kedves tanulmányaival és irodalmi terveivel, mert Toledóban való felévi időzése után államférfiai képességei miatt a királyi pár: Ferdinand és Izabella pénzügyminiszterré nevezték ki. Ezt a fontos méltóságot nyolcz évig 1484-től, a szomorú jelentőségű és a zsidóság történetében gyász-befűlkkel szereplő 1492. évig, mindenek megelégedésére töltötte be. Ebben az új állásában ismét megvagyono-sodott és az uralkodó pár meg a grandok jóindulatát megszerezte. Amiként Portugáliában, úgy itt is azon fáradozott, hogy befolyását elnyomott és üldözött hit-felei javára is latba vethesse.

A zsidók sorsa abban az időben nagyon szomorú volt Spanyolországban. Ferdinand és Izabella a katolikus fejedelmi pár, amely akkor Castiliának és Aragoniának volt ura, vallásos fanatizmusában és mértéktelen nagyra-vágyástól eltelten, Spanyolországban véglegesen le akart számolni a maurokkal. Mivel pedig a háboruhoz Montecoucoli előtt is már pénz, pénz és újra pénz kellett a háboruhoz, ami pedig az említett királyi párnál nem igen volt garmadaszámra — ennél fogva minden utat-módot ki kellett eszelni, hogy nagy kincsekhez és pénzhez lehessen jutni. Az üres állampénztárak megtöltésére igen alkalmas mód volt akkor ama emberek vagyoná-nak elkobzása, akiket valami büntetssel vádoltak és halálra ítélték. Az új-keresztényeket, vagy maranusokat a legnagyobb gonosztevőknek tekintették, mert titkon szívük minden érzésével a zsidó hiten csüngöttek, amelyet színlag, a világ előtt kénytelenek voltak megtagadni. 1480-ban ő miattuk honosították meg Spanyolországban az inkvizíciót, amelynek 1808-ig nem kevesebb, mint 343.000 ember esett áldozatul. Nem csak maranusokat, hanem zsidókat is, akiket a maranusok támogattak, hogy titkon szemmel tarthassák szokásaikat és ceremóniáikat, az inkvizítorok »bírói« széke elé idéztek és számtalan esetben halálra ítélték, hogy vagyonukat el lehessen kobozni.

(Folytatása következik.)

* Az »Anker« élet- és járadék-biztosító-társaság (Magyar-országi vezérképviselőség: Budapest, VI., Deák tér »Anker-udvar«). 1897. évi október havában benyújtott a társaságnál 701 ajánlat 1.938.487 — frt biztosított összegre és kiállított 595 kötvény 1.669.370 — frt összegre. A befolyt díjak összege 509.330 frt — kr., a kifizetett károké 62.439 frt — kr. A 10 havi időszak alatt be-nyújtott 8265 ajánlat 18.525.279 frt — kr-ra és kiállított 7013 kötvény 16.427.540 frt — kr-ról. Díjakért bevétel 5.160.216 frt — kr. Károkért kifizetett 821.074 frt — kr. A haláleseti bizto-sításoknál A osztálékterv szerint a nyereségy-osztalék az elmúlt évben az évi díj 25%-át tette ki. A vegyes- és takarékpénztári biztosításnál B osztálékterv szerint az összes befizetett díjak 3%-a fi-gyettetett ki nyereségy-osztalék gyanánt.

A társaság vagyonra 1896. december 31-én 59 millió forint. Biztosítási állomány 236 millió forint. Eddigi kifizetések összege 95 millió forint.

* Nemzeti kérdés Magyarországon. Az Athenaeum r.-társaság kiadásában megjelenő »A magyar nemzet története« című tíz kötetes nagy munka (millenniumi kiadás) kilenczedik köteté-nek folytatásaként megjelent a 127. és 128. sz. füzet. Ebben Bal-lagi Géza »A nemzeti államalkotás (1815—1848.) történetével az 1839—40-iki országgyűlés pártalakulásának, nevezetesen a libe-

rális párt létrejöttének ismertetése mellett különösen bőven fog-lalkozik a magyarországi nemzetiségi kérdésekkel. Az előbbi füze-tekben Ballagi Géza már leírta a Kollár-féle tót-pánszláv moz-galmakat, most a horvát nemzetiségi kérdés keletkezését, amelyeknek Gáj Lajos volt szellemi vezére, nagy részletességgel ismerteti. Néhány évtizeddel előbb omlott össze a Napoleon által alkotott Illyr- királyság, melyben jóformán az egész délszláv világ volt egyesítve, Isztriától kezdve le Albániáig. Ennek a letűnt illyr királyságnak keretében akarták megcsinálni a Nagy-Horvátor-szágot, amelynek mámore még most sem ment ki egészen a horvát fejekből. Ennek a hóbortos állameszmének új életre ébre-désére a magyarországi nyelvkérdés adta meg a lökést. Ugyanis most folytak a viták a fölött, hogy a diétalis és hivatalos nyelv a magyar legyen. Addig, míg a latin volt a hivatalos és tudó-mányos nyelv, nem volt Magyarországon nemzetiségi kérdés. Ekkor támadt föl a soknyelvű nemzetiség mindenfelől. De csodá-latos, hogy legtovább hallgattak a horvátok. Ezeknek egyéb kíván-ságuk nem volt, mint hogy továbbra is a latin hivatalos nyelvet használhassák. Hanem ez a rajongó Gáj Lajos, a horvát-illyr hivatalos nyelvet írta zászlajára és az irodalmi téren kezdte meg a mozgalmat a magyar nyelv és a magyar állami kapcsolat ellen. De tudva azt, hogy abban a képzelt Nagy Horvátországban megint csak fölül fejt a nyelvkérdés hydrája, mert a vend, az istriai, a horvát, a szerb, a bosnyák és dalmát nem fogja megérteni egy-mást és egyik a másik fölő akar helyezkedni, hát Gáj Lajos egy-normális szláv nyelvet, az ugynevezett illyr-nyelvet akarta létre-hozni és erre nézve irodalmi mozgalmat indított, de ezzel, vala-mint a nagy horvát ábránddal is kudarcot vallott. A magyarok elleni horvát gyűlölködés magvát azonban Gáj Lajos hintette el a Dráván túl. Ezen füzetekhez is erre a korra vonatkozólag igen érdekes szövegek és műmelléklet van csatolva. Így »Jelenet az 1838-iki árvízről«, »Deák Ferencz betérjeszti a büntető törvény-könyvről szóló javaslatot«. Feszty Árpád falfestménye a törvény-széki palotában stb. Egyes füzet ára 30 kr. Kapható minden hazai könyvkereskedésben.

Legismeretesebb
magyar
gyártmány.

Gőzcséplők

Minden az összes gazdasági gépszakmába vágó
felvilágosítással és tanácsccsal,

ugyszintén

általános árjegyzékkel
vagy részletes

költségvetéssel,

szívesen és díjmentesen szolgál.

Első Magyar Gazdasági Gépgyár
részvény-társulat.

Gyártelep: Budapest, külső váci-út 7. szám.

Czímre ügyelni tessék!

A szentesi izraelita hitközségtől.**Pályázat.**

A szentesi izr. hitközség alapszabályai 56. §-ának azon értelmében, mely szerint minden állás csak pályázat útján tölthető be, az ujonnan rendszerezett és az 1898. évi január hó elsején betöltendő rabbi-állásra pályázatot hirdet.

Pályázhat minden a budapesti rabbiképző intézetet végzett rabbi.

Évi fizetés 1200 frt. és a hitközség közgyűlése által szabályszerűen megállapítandó illetmények.

Köteles a megválasztott a rabbi-teendőkhöz kívül a középiskolában u. m. az állami főgymnasiumban és a polgári leányiskolában a hittant tanítani.

Oklevelekkel felszerelt pályázati kérvények f. é. november 25-ig az előjárósághoz küldendő be.

Szentesen, 1897 november 15-én.

Az előjáróság.

A nyitrai izraelita hitközségtől.**Pályázat.**

Az itteni aut. orth. izr. hitközségben 1898. év január 1-jén titkári állás töltendő be.

Erre az állásra csak olyan egyének pályázhatnak, kik jártasok a mérlegkészítésében, magyarul és németül. szóban és írásban tökéletesen tudnak, a héberben jártasok. képesek alkalmi magyar szónoklatokat tartani és a chevra-kadisa titkári teendőket is végezhetik.

Évi fizetés 2000 korona, szabad lakás és a szokásos mellékjövedelmek.

Csak magyar honos pályázók szíveskedjenek bizonyítványaikkal és ajánlóleveleikkel ellátott folyamodványaikat legkésőbb f. év november hó 30-ikáig alulírott elnökséghez beküldeni.

Utazási költségek csak a megválasztottnak térítetnek meg.

Nyitra, 1897. október 29.

Az elnökség
Engel József.

Megbizás nélkül való közlést nem honorálunk.

HIRDETÉSEK.**Eladó.**

Egy jó karban levő HALOTTAS KOCSI jutányos áron eladó.

Bővebb felvilágosítással szolgál a
váczi statusquo izraelita hitközség (chevra kadi-a)
elnöksége.

Vendéglő eladás.

KASSÁN, Fő-utca 46. szám alatt.

40 év óta fenálló **משך** vendéglő, családi körben
menyek folytán, azonnal eladó.

Özv. Lorber Adolfné.

Épen most jelent meg és minden könyvkereskedésben kapható:

LANT és BIBLIA

vallásos és egyéb kötetmenyek.

Írta: HEVESS KORNÉL.

Ára füzve: 1 frt 20 kr.; kötve: 2 frt.

SINGER és WOLFNER bizománya.

Megrendelhető az »EGYENLŐSÉG« kiadóhivatalánál is.

NELKÜLÖZHETETLEN egészségi ital
betegség orvoslására, egészség
ápolására, törvényesen védve
legtisztább lepárlás útján
egyedül és kizárólag
készítve és kapható
a Nagyvárad
Szőllősi Gőz-
Sörgyár-
ban
Cognac
Pecze-Szőllősen
(Nagyvárad mellett.)
Ismételadók jutalékban részesülnek
Képviselek kerestetnek

KOHN ARNOLD

gazdag sirköraktárát

Budapest, Károly-körút 15. sz.

ajánlja mindazok figyelmébe, kiknek a sírkövelés szomorú
kötelességét kell teljesíteniök.

Szép és pontos kivitelért és lehetőleg olcsó megszámításért
kezeskedik a cég jó hírneve.

→ Szombaton és ünnepnapokon zárva ←

HIRDETÉSEKET

jutányos áron elfogad

AZ

EGYENLŐSÉG

KIADÓHIVATALA.

A legujabb nagy betörés alkalmából!

Köszönetnyilvánítás.

Óra- és ékszerüzletembe e hó 6. és 7-ike közti éjjelen betörték és ez alkalommal elloptak tőlem:

40 órát, 65 lánczot, 9 pár fülbevalót és egyéb vevőimtől javítás céljából átvett ékszert.

Káromat a

Hazai általános biztosító részvény-társulatnál BUDAPESTEN

bejelentettem, a hol üzletemet betörés ellen biztosítottam volt és ez az intézet a tényállás fölvétele után a kárt likvidálta és azonnal ki is fizette.

A midőn ez előzőkeny eljárásért és káros ügyem pontos elintézéséért a

Hazai általános biztosító részvény-társaságnak

hálás köszönetet mondok, el nem mulaszthatom, hogy ezt a társaságot összes üzletbarátaimnak és ismerőseimnek legmelegebben ajánljam és ennek a biztosítási módnak czél-szerűségét és szükségességét külön ne hangoztassam.

Munk Béla,

óra- és ékszer-üzlete.

A Bűvészet Könyve.

Irta: TOLNAI SIMON.

Előszóval látta: TÓTH BÉLA.

Rendkívül érdekes könyv jelent meg fenti czim alatt a könyvpiaczon.

A 17 ívnyi vaskos kötet tartalmát nagyban emeli ama 400 drb rajz, mely a műben előfordul. Rendkívül megkönnyítik a mutatványok kivitelét a rajzok pontos készítése. Sőt a mutatványok megkönnyítésére egy-egy nehezebb mutatvány 4-5 rajzban van megmagyarázva.

Mindazon titokzatos csodák, melyeket az indus fakírok, a perzsa mágusok és a hirneves európai bűvészek, mint Herrmann tanár, Bergher, Fox, L'honune Masque, Márián Belloccini stb. stb. produkáltak, meg vannak magyarázva ezen könyvben és ugyanazokat bárki is előadhatja, de ettől eltekintve páratlanul érdekes és tanulságos olvasmányt képez mindenki számára.

A spiritizmussal külön fejezetben foglalkozik. — Bátran mondhatjuk, hogy aki ezt a könyvet elolvassa, nem lesz spiritiszta. Kézzel foghatóan be van bizonyítva, hogy jelennek meg a »szellemek«, a »szellemkezek lenyomatai«. — Cumberland, Bastian stb. híres spiritiszták mutatványai le vannak írva úgy, hogy bárki azonnal elő is adhatja mindenféle szellemek segítségével.

Megrendelhető az »Egyenlőség« kiadóhivatalában.

Füzve 2 frt 50 kr., díszkötésben 3 frt.

SCHLICK-FÉLE

Vasöntőde és Gépgyár Részv.-Társaság
BUDAPEST.

Gyár és irodák:

VI., Külső váci-út 29-37. sz.

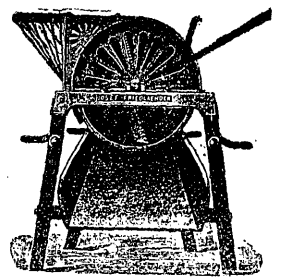
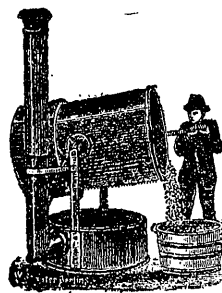
Ajánlja magát következők készítésére és szállítására,
ugymint:

vashidak és tetőszerkezetek,
szögecselt és hengerelt vastartók,
gőzkazánok és gőzgépek, zsilipek,
átereszek

kiváló jónak bizonyult rendszer szerint,
kör-szivattyúk és vízvezeték-csövek
minden nagyságban.

Főlhuzók kézi-, víz- és gőzerőre.
Vasúti kocsik.

»REFORM« viztisztító készülékek (Popelka szabadalma).

Szeceksavágók

járgány- és kézi hajtásra,

Répa vágók,

legujabb szabadalmazott

„RAPID“ darálógépek

Wentzki-féle szabad.

gyorstakarmány-füllesztők

nagy készletben.

FRIEDLAENDER JÓZSEF

GÉPGYÁRA,

Budapest, VIII., Külső kerepesi-út 1.

Az összes gazdasági gépek gyártása.

Árjegyzékek ingyen és bérmentve.

Az ember lázadása.

— Jób könyvének olvasásakor. —

I.

A lázadó szava.

Paragvó Isten! én nem kértelek
S te mégis adtad ezt az életet.
Most egy ijesztő gondnak súlya nyom,
Hogy néked a halállal tartozom.

S porsátorba beköltöztetél,
Hogy majd kiverhess, ha jövend a tél.
Szent hittel töltöd tele lelkemet,
Hogy kétséggel fixessem meg neked.

Gyönyörre gyújtád ifju vérem hajdan,
Hogy égő kinnal rőjjam azt le majdan.
Lelkemnek adtad a világot, birjam.
Hogy visszavedd én tőlem majd a sirban,

En a világot szívemre öleltem,
Mint birtokát úgy szorongatja lelkem,
Király vagyok a mindenség felett
S most koporsót adsz trónom helyett.

De hadd legyen! bűm ugyanis mindhiába!
Vissza kell adnom mind azt, a mi drága.
Határidőm leperdül, int az óra!
Készülnöm kell a nagy leszámolóra.

S óh, én nyugodtan számolnék le véled.
Vedd vissza, vissza e kölcsönzött éltet!
S kéjért kint, hitért kétségeket!
Ah, legalább nem tartozom neked!

De nem lehet nyugodtan, békén mennem,
Sértett igazság lázong, forr szívemben,
Hisz soha alkut nem kötök tevéled,
Kéretlenül hát mért adád ez éltet?

Saját szántadból és önként adád,
Miért veszed én tőlem vissza hát?
Miért legyek — gyanutlan jövevény —
S bábjátéknak áldozatja én?

Hivatlanul ki adtál életet
S kéretlenül ki vissza is veszed,
Ismerlek, önkény, és szélén a sirnak,
Paragvó isten, segélyül nem hívlak.

II.

Az Úr szava.

Bárha dölyföd nem hí engem,
Ime, mégis megjelentem,
Mint tenleked gondolatja. —
Ember, ember, térj magadba!

Tévelygő te, lent a porba!
Úgy törsz én rám vádat szórva,
Mint én tőlem külön élve,
Ellenfél az ellenfélre.

Mintha vélem daczolhatnál,
Pörölhetnél, harcolhatnál,
Alkudhatnál — úrral szolgál —
Mintha külön léted volna.

Tévelygő te, én rám törve,
Csak magaddal szállasz pörbe.
Hiszen én tebenned élek,
Hajlokam e dölyfös lélek.

Gnyém minden, nemcsak házad,
Daczod is, mely imhol lázad,
Önérzeted, öntudatod,
Gród, hited mind én vagyok.

Sohsem állhatsz vélem szemben,
Benned élek és te bennem.
Te, — lényemből múltó részlet.
En — mi benned nem enyészhet.

S a mitől félsz, dőre lélek,
Éppen az az örök élet,
Glmulása múltó rögnek,
Virulása az öröknek!

Palágyi Lajos.

A király rendelte.

— Történeti töredékek. —

I.

Hogy *Trastamera Henrik* nem szerette a zsidókat azon nincs mit csodálni. Idősebbik testvérét, *Don Pedrót* az irigykedő hidalgók és a ravasz papok »zsidó királynak« neveztek és Henrik nagy készséggel hitte el nekik, hogy ő neki, mint jó kereszténynek, csakugyan kötelessége, a kastíliai trónt hatalmába keríteni. Henrik hadsereggel tört testvére, de a »zsidó király« ugyancsak megverte és Henrik kényszerítve volt Franciaországban új sereget toboroztatni. Tizenhárom évig folyt a testvérháború és ez idő alatt Henriknek nagyon is alkalma volt tapasztalni, hogy ha igaz, hogy a király kegyeli a zsidókat, a zsidók is derekasan ki tesznek a királyért. — Maga *Don Guesclin*, a francia segédszeregek hős vezére, csodálkozással említi föl, hogy ő Kastiliában egy olyan ellenségre bukkant, aminőről nem is álmodott: *zsidó csapatokra*. »Don Henrik — így folytatja Du Guesclin — folytonos pénzzavarral küzd, míg Don Pedrót bőven tartják pénzüikkel a zsidók. De nemcsak arany doublonjaikkal támogatják Kastília királyát, hanem karjaikkal is! és ezek, lelkemre mondom, erős karok! Az ördögbe is, nálunk alig hinné valaki, hogy ez a megvetett faj annyi erőt és bátorságot kifejteni képes. Igaz, hogy itt, Spanyolországban, egészen más bölcsőben ringatják a zsidót, mint más keresztény országban, de éppen ezért Don Henrik nem okosan cselekedett, midőn ezt az elemet már eleve halálos ellenségévé tette; kecségtette volna inkább magához, sokkal könnyebb dolga lenne most.«

1363-ban, a háború 13. évében a »zsidó király« Montiel mellett meggyilkoltatott, a gyilkos maga *Don Henrik volt*.

A kastiliai zsidók, kik a legitim király ügyét az utolsó pillanatig a legnagyobb odaadással védték, tudhatták mi vár rájuk; mert a napot, melyen Pedro király megöletett, sokáig gyásznapként ülték meg, mignem Henrik király a nyilvános gyászt betiltotta.

Trastamara Henrik, a testvérgyilkos, a trónrabló vallásos, nagyon vallásos király volt; az egyház elhalmozta kegyével, a papok »buzgó«-nak nevezték. Ezt a nagy kitüntetést pedig azzal érdemelte ki, hogy megkezdte a zsidóüldözés nagy művét.

Az araboknak Xerez de la Frontera mellett való döntő győzelmük óta, ő volt az első keresztény király Spanyolországban, ki korlátozni kezdte a zsidók szabadságát.

*

Fölötte érdekes tény, hogy éppen Henrik király udvara egy időben irodalmilag — hogy is mondanak csak manapság? — *elzsidósodott*. De los Milos, Maroth című könyvében e sajátos jelenségre vonatkozólag a következő mulattató történecskét beszéli el: »Az udvari kápolnában történt, hogy a mi jámbor predikátorunk, a hölgyeink által annyira kegyelt szép Pál szerzetes, a felséges királyi pár, a fenséges királyi hercegek és hercegisasszonyok jelenlétében harsány hangon dörgött a szószékről. Nem kell mondanom, hogy a mi Pinkászunk a zsidó könyvek ellen heveskedett, melyek most napirenden vannak. Szemére lobbantotta a fiatal hercegeknek és a kecsesen pirulni tudó szép hercegnőknek, hogy titokban Karrión zsidó könyvével foglalkoznak, melyet jó kereszténynek még megnéznie sem volna szabad; szekrényeik titkos fiókjait Karrión zsidó könyvei nyitják, sőt ágyaik is Karrión zsidó műveivel telvék. Isten házába — folytatá — nem járnak, inkább Karrión zsidó tanaiba mélyednek és ha eljárnak is, ajkaik nem imát rebegnek, hanem Karrión zsidó szerelmi dalait, akarván így ámitani a szenteket. Karrión zsidó itt, Karrión zsidó ott, Karrión zsidó mindenütt! Ezeket mondva, dühösen csapta össze kezait a levegőben; de oh jaj! ekkor a szószékről egy fehér csomag repült felséges királynénk lábaihoz: papirtekeres volt, melyet a mi jámbor predikátorunk kabátja ujjában elrejtve tartott, miről azonban a hadonászat hevében megfélekedett és jámbor predikátorunk Karrión zsidó legujabb szerelmi dalait parittyázta királynénk lábaihoz.«

De ki volt Karrión? egy 25 éves ifjú, nagy, ábrándos, fekete szemekkel, halvány arczczal, bekerítve éjsötét, hosszú fürtökkel; egy ifjú, kinek szép homlokára három nemzet fűzte a babért, Isten volt ő a földön: költő. Megbocsátható, hogy a merengő Anna, Henrik unokahuga, Karrión költeményeiért rajongott és hogy rajongott a deli költőért magáért is, ki a királyi testőrség tisztje volt; megbocsátható az is, hogy Karrión egész költői lelkével csüggött a szép hercegnő szerelmén; hisz szerelmének köszöni a spanyol irodalom eme troubadourja legédesebb dalait; de meg nem bocsátható Karriónnak, hogy elfogadta a fiatal szerető hajadontól az áldozatot, melyet az szerelmének hozni kész volt. Karrión tudniillik megszöktette a hercegnőt.

E tettnek a következménye az lett, hogy Henrik király 2 rendeletet bocsátott ki; az egyik elzárta a zsidók elől a katonai pályát, a másik megtiltotta a zsidóknak — költőknek lenni; minthogy azonban ez utóbbi tilalmat nem igen lehetett ellenőrizni, a királynak egy harmadik rendelete megtiltotta a keresztényeknek zsidó szerzők műveinek olvasását. »Nem kell azonban mondanom — jegyzi meg egy kortárs, — hogy alig olvastak Kastiliában több zsidó könyvet, mint éppen a tilalom után való időben.

II.

Henrik királyról kora történetírói többek közt azt is följegyezték, hogy — vaseségységű ember volt. Ez a körülmény megérthetővé teszi talán ő kastiliai felségének 1370-ben kelt rendeletét, mely megtiltotta a keresztényeknek, hogy betegekhez zsidó orvost hívassanak. No de ebbe már beleszólt Nemesis asszony is.

Rövid néhány héttel a rendelet kibocsátása után a királyi tanácssteremben együtt ültek a nagy államtanács tagjai és rövid tárgyalás után Don Pedro di *Pino Castro* y Troanos, Valedolid hercege és a nagy tanács elnöke kimondotta, hogy az államtanács, ő felsége a király sürgetésére, tekintve a veszedelmes helyzetet, rövid uton hatályon kívül helyezi ama rendeletet, mely szerint a zsidó orvosok a keresztények betegágyától eltiltatnak. Moses de *Tordesilas* pedig, a királynak elbocsátott orvosa, sürgősen fölszóllítatik, siessen — *a beteg király ágyához*.

Fölötte jellemző Valledolid hercegeének ebből az alkalommal tett egy nyilatkozata, mely nem tartozott ugyan szorosan a tárgyhoz, de amely azon idők viszonyai ecsetelésére igazán többet mond, mint egy vastag könyv. »Felséges királyunk *gyónatyja* — mondotta a herceg — nem szereti a zsidókat, mi azonban szeretjük — egészségünket.« Guny és elkeseredés szól e nyilatkozatból; tanuskodik róla, hogy a király nem volt egyéb, mint báb a papok kezében, hogy a híres rendeletek forrása a fekete atyák fekete lelkiületében keresendő s végre, hogy a főnemesség korántsem helyeselte a király által foganatosított zsidóüldözést.

Hogy miért kellett éppen a zsidó orvosnak a király betegágyához sietnie? nem volt-e a királynak más orvosban bizalma, vagy maguk az orvosok ajánlották-e Moses de Tordesilas visszahívását? — mely utóbbi föltevés azonban nem igen valószínű, — vagy csakugyan közbejártak-e egészen más tényezők: a szerelem és az asszony — (Moses de Tordesilas igen szép férfiú volt) — mindezt nem lehet megállapítani; annyi azonban bizonyos, hogy Henrik király Mózes kezelése alatt meggyógyult és még 6 évig élt.

A fölépült királynak, vagy helyesebben gyónatyjának haragja eme fiasco után a zsidó almoxarifek ellen fordult. Kastiliában tudniillik minden tehetősebb nemesnek zsidó kincstárnoka (almoxarif) volt; maguk a nemes hidalgók, donok és grandok a pénzkezeléssel csak annyiban foglalkoztak, amennyiben rajta voltak, hogy a nehéz arany dublonokon könnyű szerrel túltegyenek; ami rendszeren sikerült is. Magának a királynak is zsidó almoxarifje volt, Don *Abarbanel* Sámuel, a híres don Abarbanel Izsák őse személyében. 1373-ban elrendelte a király, hogy Kastiliában ne merészelje senki sem vagyonát zsidó által kezeltetni. Elbocsátatott természetesen a király almoxarifje is és vele együtt egy néhány száz kisebb-nagyobb zsidó finantzminiszter. — Hogy mi történt azután, azt engedjük ismét elbeszélni a »pajkos csevegő« név alatt ismert akkori kastiliai író, *De los Milos*:

»Aki nem látta, írja pompás korrajzában, mi történt a híres bibliai toronynál, akkor, mikor hirtelenében különféle nyelvet tanultak meg az emberek, míg a saját becsületes nyelvüket épp oly hirtelen elfelejtették; aki nem látta azt a furcsa esetet, mikor a torony tetején álló kalapácsot kért, amely megnevezés alatt a második vajaskenyeret értett, a harmadiknak nyelvén pedig csizmát jelentett, a negyedikén vasfazekat, úgy hogy míg a földönállóig lejtött, már fekete macskafark lett belőle: aki

nem látta az erre támadott zavart, az nem tudja elképzelni a tohuwabohut, mely Kastiliában a zsidó almoxarifek elbocsáttatása után támadt.

A zürzavaros állapotok nem is tarthattak sokáig, annál kevésbé, mert a királyi rendelet Kastiliában valószínű forradalmat idézett elő. A nemesek megtagadták az adókat, ha nem engedik meg nekik vagyonukat úgy és attól kezeltetni, akitől és amint nekik tetszik. És Ferrus Pál, a király gyónatyja, ismét fősült rendeletét el. Ismét összeült tehát a nagy tanács, mely a király parancsára visszahívta a zsidó almoxarifeket.

Don Abarbanel Sámuel azon férfiak egyike volt, ki az aranyhalmok közepette sem felejtette el, hogy drágább az aranyból az erény, hogy a kincsek kincse a férfiúi becsület. Don Abarbanel a király visszahívását el nem fogadta. Két hónapon át folytak a tárgyalások, de Abarbanel nem akart engedni, mig nem az államtanács egész ünneplésen kimondotta, miszerint Don Abarbanel a haza és a király nevében fősúlytatik, hozná rendbe az állam zilált pénzügyeit. Abarbanel tehát ugyszólván kényszerítették a pénzügyminiszterség elfogadására. Nem is vonakodott tovább, de kikötötte magának, hogy csak addig kelljen maradnia, míg a pénzügyeket rendbe szedi. Ugy látszik azonban, ez nem sikerült neki, mert királyi almoxarif maradt haláláig.

Egy ismert zsidó történetíró ezeket írja Henrik királyról: »Testvéred véreinek hangja kiáltoz hozzám«, e szavakat intézte a Mindenható Kainhoz, az első gyilkoshoz. Miért használja a Szentírás a többszámot? kérdezi egy exegetus. Mert Kain, mint első, ki embert ölt, nem tudta, a test melyik részére intézze gyilkoló csapásait; megsebezte, összevázta tehát áldozatát számos helyen, míg oly részre talált, hol az ütés halált okoz. Ezt jelzi a »vérei« kifejezés. Henrik király a testvérhaj meggyilkolásában szintén Kain volt; bár magát a testvérhajgyilkosságot jól értette: próbálgatott, kontárkodott, a legkülönbözőbb helyekre mérte ütéseit, a halálos csapást azonban ő csak előkészítette; ezt csak később mérte Izrael fejére — az inquisitio. Szabolcsi Miksa.

BÚCSÚ.

— Manuello. —

Szívem szerelme, Ég veled!

Könyezve vál tőled hived,

Ma elsötétült életem,

Ma holtbeteg lett kebelem —

Ma vettél búcsut, életem.

Bár hitegetsz, hogy még szeretsz,

A messzeségben sem feledsz,

Én érzem, hogy este van

Sötétlen csöndes hangtalan,

A szerelemben este van.

Örökre szől a búcsuszó,

Örökre vagy te búcsuzó,

Te elfeledsz — én roskadok,

Zokogva érted jajgatok,

Megtörve összeroskadok.

Nevéd sóhajtom szüntelen,

A multak árnyát kergetem,

Utánad sirok addig én,

Mig szenvedésim tengerén

A révbe érve nyugszom én.

Még egyszer csak hadd lássalak,

Még egyszer szólni halljalak,

Kezembe téve hő kezed,

Óh, monddjad, fáj-e most neked,

Hogy elvonod tőlem kezed?!

Most távozol! az Ég veled!

Könyezve vál tőled hived,

Ugy áldjon meg jó Istenem

Mint nem feledlek sohasem —

Megáldjon téged Istenem!

*

Kifosztva.

Manuello.

Kifosztva állok, egyedül,

Mikép az árva gyermek —

Már e'hagyott az ifju hév,

A sors csapási vernek.

Óh merre vannak álmain,

A miké szívemhez értek?!

Az ifjuság oly-gyors madár,

Mit vágy utól nem érhet.

Hiába várok új tavaszt,

A fagy köröttem terjed —

A szerelem már nem hevít,

Szívem már föl nem gerjed.

Most este van, öröksötét

És vetve látom ágyam —

Temetni hív a sejtelem:

Temetni büszke vágyam.

Óh Isten! Isten! irgalom!

Elég volt már az élet,

Ne éljem túl az ifjukort,

Hadd érem el a révet!

Kiss Arnold.

Egy vallás, két vallás...

— Regény. —

I r t a: H a b e r S a m u.

(76. folytatás)*

— Jó napot, Eisenné asszony! Talán nem is ösmer már? — Evvel köszöntött be Árpád másnap délelőtt a szomszédék kis boltjába.

— Dehogy nem, dehogy nem! — felelte a szólított s kétfelé törülte kötényén a tenyerét. — Jó emberek! Ol nem egyhamar feledkezem én meg. Hanem a kezemet sem nyujthatom, pedig váltig törülgetem; ragadós a fűszerszám, megfogja az uri kezét.

— Sohase huzódjék, kedves szomszédasszony, tudom én, hogy a munka nyomot hágy a kézen. Sokszor bizony az én körömöm is tintás.

— Az más, doktor ur! Ej, ej Rebeka — tipegett-topogott az asszony nem minden zavar nélkül. — Vendégünk van, kedves vendégünk és te nem mutatkozol? Az uram nincs itthon, látja, szegény ember a betevő falat után jár. A piacon lesz a nagyboltosnál. Egészen magamra vagyok Rebeka vagy a gyerekekkel játszik, vagy a konyhában tesz-vesz valamit. Rebeka, Rebeka — szólította még egyszer a leányát.

Az pedig dehogy mutatkozott. Nagyon jól tudta, hányat ütött az óra s ennél fogva az volt a legelső dolga, hogy elbujjon. Azaz, hogy nemcsak elbujt, hanem egy kicsit öltözködött is. Hiszen még a czicza is nyalakodik, amikor vendéget vár.

Eisennének időközben dolga akadt. Soha ugy nem haragudott és olyan nyájas képpel ki nem szolgált még vásárlót, mint ezuttal. A harag most az alkalmatlan vevőnek szólt; a derült, vidám ábrázat Árpádnak. Czukrot vagdalt egy süveg-darabból, de bár nagy kiveret élű bárd volt a kezében, mégsem annak a veszedelmes járását nézte, hanem az Árpád felé mosolygott és küldte, hogy menjen a szobába.

— Csak egyenest tessék! Én is mindjárt végzek. Rebeka is előkerül.

Árpád azonban nem hajlott a szóra, hanem egyszer csak ott termett az asszony mellett, kivette a kezéből a czukorapritót meg a süvegrészt és Eisennét gyöngéden félretolván, aprózta az édességet.

— Doktor ur! — szólt az asszony ámulattal — mit csinál?

— Egy kis testgyakorlást, amit nem árt megszokni. Fülíg elpirosodott erre Eisenné:

— Elég lesz, ne fárasztja magát — mondotta zavarodottan. — Tessék csak bemenni, én is mindjárt jövök.

Árpád most már engedett a szónak. Benyitott a szobába.

Két fiugyermek játszadozott odabenn magában. Amint Árpád belépett ijedten ugrottak föl, a konyhába nyíló ajtó felé tartva.

— Bácsi, ki akarunk menni! — mondta az idősebb.

— Rebeka, itt a doktor bácsi, az Árpád — kiáltotta a másik.

A vendég elmosolyodott s azt gondolta magában:

— Hiszen itt jobban ösmernek, mint reméltem.

Aközben azonban fölállott, kinyitotta az ajtót, de megfogta kilincsét, s kérdezte a gyerekektől:

— Hát melyikőtök mondja meg a Rebekának, hogy itt az Árpád?

— Én, én! — kiáltotta mindakét gyerek egyszerre.

Árpád kieresztette a kicsinyeket, visszament helyére s elfogta a tünődés.

Hogyan fog ez a találkozás végződni? Mit fog Rebekának először mondani, mit azután? Szépen kieszelt mindent. Nagy, fenkölt szavakat nem fog mondani; ez szinpadias. Egyszerűeket sem, mert ez meg kicsinylésnek tetszhetnék. Végre is abban állapotodott meg, hogy legjobb lesz természetesen beszélni, úgy amint ajakára tolul a szó. Azután türelmetlenül nézett föl: jön-e már.

De bizony a leány csak nem mutatkozott. Tele volt izgatottsággal az is. Egy őszi rózsát háromszor is a hájába tűzött, meg kivette. A kötényt levette, hol meg fölvette: mert hátha számításnak tetszhetnék a köténytelenység. Jaj, ha a Róchele néni most itt volna az ő tapasztalataival és jó tanácsaival! Én Istenem, mennyi libazsirt tudna most kiérdemelni!

De senkije sem volt utbaigazítónak. Még a mama sem.

— Oh, ez a rossz mama! — gondolta magában. — Ilyen pillanatban is egy pár krajczárt akar keresni a boltban, amikor a leánya sorsáról van szó! Majd megmondom a mamának, meg én! — mondotta durcásan és összezsapta a két tenyerét. — Még ilyenkor is magamra hagy.

Azután meg elfogta a kétség: Hátha elmegy az Árpád? Hátha elunja magát egyedül? A konyhába vezető szobaajtó üvegablakának függőnye mögül bekukucskált.

Árpád még ott ült, egyedül. Az is éppen kifelé nézett, mintha érezte volna Rebeka szemének delejes vonzását. Rebeka észrevette, hirtelen visszaugrott és Árpád a meglibbent függöny mögött látta elsurranni az alakját.

Pár pillanatra rá, miközben Árpád már a szobát kezdte gondolkodva végigmérni, bejött az Eisenné:

— Megvárokztattam, ugy-e doktor ur?

— Nem baj, annál tovább maradok ezután.

Az asszony közömbös dolgokról kezdett kérdezősködni. Az Árpád szüleiről, egészségéről, sőt még a pesti világról is, amelyet mód nélkül rosznak tartott. Közben mindaketten türelmetlenül tekintettek a konyhaajtóra vajjon jön-e már Rebeka?

Nem jött a', pedig ugy háziasan már ki is csipte magát.

— Hát a gyerekek? — kérdezte az Árpád.

— Azok is künn lesznek valahol a leány körül! — felelte az asszony és nyomban nevéen szólította őket.

Bejöttek és odafurakodtak az anyjuk mellé jobbról-balról.

— Hol jártatok? — kérdezte Árpád, az egyik fiu göndör fejét simogatva.

— A Rebekánál voltunk.

— A Rebekánál? Mit csinál? — kérdezte tovább Árpád.

— Nem mer bejönni! — árulta el az egyik kis gonosz.

Eisennét erre a szóra majd hogy a veriték verte ki. Zavarában köhécselt. Azután fölállott, bocsánatot kért s azt mondta, hogy majd ő megnézi, mennyiben mondott igazat a fiu.

Egy-két percz múlva, mialatt a fiuk Árpáddal egészen megbarátkozván, hűségesen referáltak a Rebeka minden dolgáról, Eisenné és leánya benn voltak a szobában.

Rebeka lesütött szemmel, fülíg pirosan köszöntött jó napot; Árpád pedig ragyogó tekintettel sietett feléje, hogy reszkető kezét odanyujtsa eléje.

(Folytatása következik.)

* Lásd az »Egyenlőség« 44. számát.

